

Masteroppgave i offentlig politikk og ledelse

Fakultet for økonomi og samfunnsfag
Høgskolen i Agder - Høsten 2006

Ikke-vestlige innvandrere deltar sjeldnere enn etniske nordmenn i valg, hvorfor er det slik?

Magnus Eide

Magnus Eide

**Ikke-vestlige innvandrere deltar sjeldnere enn etniske nordmenn i valg,
hvorfor er det slik?**

Masteroppgave i offentlig politikk og ledelse

Høgskolen i Agder

Fakultet for økonomi og samfunnsfag

2006

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på en lang og innholdsrik utdanning, og begynnelsen på en ny fase i livet. Derfor er det med litt vemod jeg lever denne oppgaven.

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har jeg knyttet sammen den kunnskapen og de erfaringene jeg til nå har opparbeidet meg i livet. Hvis jeg skal oppsummere og si noe konkret om masteroppgaveperioden vil jeg si at dette har vært en periode med mye arbeid og slit. Men også mye glede og stolthet etter hvert som oppgaven har tatt form.

Jeg vil takk min veileder, Dag Ingvar Jacobsen, for meget god og konstruktiv veiledning. Mine informanter fortjener også en stor takk for den tiden og den viljen de viste i forbindelse med intervjuene.

Til slutt vil jeg takk Maiken for god støtte og hjelp underveis.

Strømmen, november 2006

Magnus Eide

FORORD	2
SAMMENDRAG.....	5
1.0 INNLEDNING.....	6
1.1 TEMA OG MODELL	6
1.1.1 <i>Tematisk fokus</i>	6
1.1.2 <i>Modell</i>	7
1.2 BEGREPSAVKLARING.....	9
1.2.1 <i>Første- og andregenerasjon</i>	9
1.2.2 <i>Vestlig-/ikke-vestlige innvandrere</i>	9
2.0 INNVANDRERE.....	11
2.1 INNVANDRINGENS HISTORIE I NORGE.....	11
2.2 STEMMERETTSUTVIDELSEN TIL INNVANDRERNE	15
3.0 TIDLIGERE FORSKNING, FUNN OG TEORI.....	16
3.1 INNVANDRERE I DEMOKRATIET	16
3.1.1 <i>Innvandrere i partier og organisasjoner</i>	16
3.1.2 <i>Andre former for deltagelse</i>	18
3.2 TREKK VED INNVANDRERNE	19
3.2.1 <i>Botid</i>	20
3.2.2 <i>Kjønn</i>	21
3.2.3 <i>Bosted</i>	22
3.2.4 <i>Medlemskap i innvandrersorganisasjoner</i>	25
3.2.5 <i>Etnisk bakgrunn</i>	26
3.2.6 <i>Ressurser</i>	27
3.2.7 <i>Oppsummering</i>	28
3.3 TREKK VED PARTIENE	29
3.3.1 <i>Politikk utforming</i>	29
3.3.2 <i>Rekruttering</i>	31
3.3.3 <i>Kontakt med velgerne</i>	35
3.4 MODELLEN SETT I LYS AV TEORIEN	36
4.0 METODE.....	37
4.1 PROBLEMSTILLING	37
4.2 UNDERSØKELSESOPPLEGGET.....	38
4.3 METODISK TILNÆRMING	39
4.4 DATAINNSAMLINGS METODE.....	40
4.5 UTVALG AV INFORMANTER	42
4.6 ANALYSE.....	46
4.7 UNDERSØKELSENS TOTALE GYLDIGHET	47

5.0 EMPIRI	49
5.1 "IKKE-VESTLIGE INNVANDRERE DELTAR I MINDRE GRAD VED VALG ENN ETNISKE NORDMENN".....	49
5.2 ULIKHETER MELLOM BYDELENE	52
5.3 TILTAK I DAG	54
5.4 REKRUTTERING	58
5.5 ERFARINGER MED STAND OG DIREKTE KONTAKT	61
5.6 HENVENDELSER	62
5.7 TEGN TIL BEDRING	63
6.0 DRØFTING	66
6.1 FUNNENE I LYS AV TEORIEN	66
6.2 MODELL III	69
6.3 HVORDAN BEDRE VALGDELTADELSEN?	71
7.0 AVSLUTNING	74
8.0 LITTERATURLISTE	76
<i>Vedlegg 1: Intervjuguide</i>	81
<i>Vedlegg 2: Informantene</i>	83

Modelloversikt:

Modell I

Modell II

Modell III

Tabelloversikt:

Tabell I

Tabell II

Tabell III

Sammendrag

Utgangspunktet for denne oppgaven var nedgangen i valgdeltagelsen blant Norges innvandrerbefolkning. Tidlig i prosessen foretok jeg en rekke avgrensninger. Jeg valgte for eksempel kun å fokusere på ikke-vestlige innvandrere, og jeg valgte kun å fokusere på innvandrere i Oslo.

Sentralt i denne oppgaven står antagelsen om at valgdeltagelsen er påvirket av forhold både hos politikerne og hos innvandrerne. Av den grunn har jeg derfor valgt å intervjuer både lokalpolitikere og representanter for ulike innvandrerorganisasjoner. En annen grunn til at jeg valgte å intervjuer disse personene var et ønske om å få nærmere informasjon fra noen jeg trodde hadde kjennskap til ikke-vestlige innvandreres valgdeltagelse.

Hensikten med denne oppgaven har vært å undersøke hvorfor valgdeltagelsen til ikke-vestlige innvandrere er slik som den er i dag og hva som gjøres for å forbedre deltagelsen. I tillegg har jeg også undersøkt om informantene tror situasjonen vil bedres, og hvordan de eventuelt tror den kan bedres.

1.0 Innledning

1.1 Tema og modell

1.1.1 Tematisk fokus

Helt siden slutten av 60-tallet har valgdeltagelsen i Norge vært synkende både ved lokal- og rikstvalg. Konsekvensen av dette er at valgdeltagelsen i dag er lav, spesielt blant innvandrere (NOU 2003:19, kapittel 3.1). For eksempel var valgdeltagelsen til ikke-vestlige innvandrere uten norsk statsborgerskap ved kommunevalget i 1999 33 %, og gruppen ikke-vestlige innvandrere hadde totalt en valgdeltagelse på 39 % (Østerud mfl 2004: 79). Ved valget i 2003 hadde valgdeltagelsen for de ikke-vestlige innvandrerne uten norsk statsborgerskap sunket til 25 %, og hele gruppens valgdeltagelse hadde sunket til 32 % (Bjørklund og Bergh 2005: 182). Ser man de ikke-vestlige innvandrernes lave valgdeltagelse i sammenheng med deres andel av befolkningen kan det sies at problemet ikke er så omfattende. Da det i dag er kun 8,3 % av Norges befolkning som har innvandrerbakgrunn¹.

Til tross for at Norge har en relativ liten andel innvandrere, er det spesielt to årsaker til at det kan hevdes at innvandrernes lave valgdeltagelse er et stort problem. Den ene grunnen er at enkelte steder i Norge har en veldig høy konsentrasjon av innvandrere, for eksempel Oslo. Hvor 23 % av befolkningen er innvandrere, 4,1 % vestlige og 18,9 % ikke-vestlige¹. En annen grunn til at problemet er bekymringsfullt er at innvandrernes andel av Norges befolkning øker raskt. For eksempel hadde innvandrerbefolkningen en økning på ca 6 % fra 2005 til 2006, mens resten av befolkningen økte med 0,73 %¹. I tillegg har Statistisk Sentral Byrå (SSB) beregnet at innvandrernes andel av Norges befolkning vil ha vokst til mellom 19 og 27 % i 2060².

Med bakgrunn i at de ikke-vestlige innvandreres lave valgdeltagelse er et stort og voksende problem, ønsker jeg i denne oppgaven å se nærmere på de ikke-vestlige innvandreres deltagelse i valg. Hensikten med denne oppgaven vil være å forsøke å forklare hvorfor de deltar i mindre grad enn etniske nordmenn ved valg, og å se på hvordan valgdeltagelsen kan økes. Min problemstilling vil være:

Ikke-vestlige innvandrere deltar sjeldnere enn etniske nordmenn i valg, hvorfor er det slik?

Problemstillingen vil jeg forsøke å besvare gjennom å ta for meg to av Oslos bydeler, en med høy grad av valgdeltagelse og en med lav grad av valgdeltagelse. Innen disse to bydelene vil jeg intervju lokalpolitikere og representanter for innvandrerorganisasjoner. Formålet med

disse intervjuene er å finne ut hvordan lokalpolitikere som har kjennskap til problemet med innvandrere og deltagelse i valg og politikk ser på problemet. I tillegg vil jeg også undersøke nærmere hvordan innvandrere selv, gjennom intervjuer med representanter for innvandrerorganisasjoner, ser på problemet.

Å se nærmere på alle innvandreres valgdeltagelse vil være for omfattende. Derfor avgrensers jeg denne oppgaven til å kun omhandle ikke-vestlige innvandrere. Grunnen til at jeg velger å konsentrere meg om de ikke-vestlige innvandrerne er at det er den gruppen innvandrere som har lavest valgdeltagelse. Valgdeltagelsen til innvandrere med vestlig bakgrunn er for eksempel kun et par prosent lavere enn etniske nordmenns valgdeltagelse, mens de ikke-vestlige innvandrerne har en betydelig lavere grad av valgdeltagelse enn den øvrige befolkningen (Bjørklund og Bergh 2005: 182). For eksempel var valgdeltagelsen til utenlandske statsborgere med ikke-vestlige bakgrunn 25 % i 2003, og for de med norsk statsborgerskap var valgdeltagelsen på 36 %. Totalt hadde gruppen med ikke-vestlig bakgrunn en deltagelse i 2003 på 32 %, en nedgang på 7 % siden 1999 (Bjørklund og Bergh 2005: 181-182). En annen grunn til at jeg konsentrerer meg om de ikke-vestlige innvandrere er at det er de som først og fremst anses som innvandrere i debatten om innvandrere og integrasjon, og at det er denne gruppen integreringstiltakene først og fremst rettes mot (Melve 2003: 180). Jeg velger også å fokusere på de ikke-vestlige innvandrerne fordi 73,5 % av innvandrerne i Norge kommer fra ikke vestlige land¹.

1.1.2 Modell

Til grunn for oppgaven ligger ideen om at innvandreres deltagelse i valg og politikk kan forklares ut i fra en tilbud/etterspørselsmodell.

Modell I

Modellens tilbudsside tar for seg i hvilken grad partiene har et "tilbud" som øker innvandreres valgdeltagelse. Det som er av betydning for partienes tilbud er deres etterspørsel etter innvandrer kandidater, villighet til å nominere innvandrere og om partiene fører en politikk som interesserer innvandrere.

Faktorer på etterspørselssiden handler om hvor interesserte og motiverte innvandrere er, eller kan bli, i å stemme og delta i den politiske prosessen. Eksempler på slike faktorer er bl.a. interesse og motivasjon for politiske aktiviteter, samt evne, vilje og mot til å vise sine politiske ambisjoner. Et annet forhold som også påvirker etterspørselen, er innvandreres egne forestillinger om de er ønsket som kandidater eller ikke. Dersom innvandrere tror at partiledelsen og nominasjonskomiteen ikke verdsetter og etterspør deres deltagelse, vil kun de ivrigste ønske eller tørre å "by seg frem" som kandidat.

Utgangspunkt for denne tilbud-etterspørsels tankegangen er at valgdeltagelsen og rekruttering til politikken avhenger av forhold på så vel "*etterspørselssida som tilbudssida*" (Heidar og Saglie 2002: 84). De to sidene i modellen henger med andre ord sammen. Tilbudet er for eksempel påvirket av etterspørselen, finns det få innvandrere i partiet og/eller er innvandrere lite synlige i lokalmiljøet, vil en under nominasjon ha lett for å overse eller glemme dem. Finnes det derimot aktive innvandrere som "bråker" om innvandrerpoltiske eller integreringspolitiske tema, er det større sjanse for at innvandrere blir forespurt om å være kandidater. Tilbud vil også være påvirket av partienes styrke i kommunestyret og av hva andre partier gjør i forhold til innvandrere. Dessuten vil signaler fra partiledelsen kunne bidra til at motiverte, interesserte og ambisiøse innvandrere tør å "komme ut av skapet" og melde seg til tjeneste, og dermed sikre et mer variert tilbud av kandidater. I modellen kan det snakkes om "*tilbudssvikt*" og "*etterspørselssvikt*". "*Tilbudssvikt*" oppstår når det ikke er et stort nok tilbud av interessante politiske saker og posisjoner til innvandrere. "*Etterspørselssvikt*" er i de tilfellene hvor egenskaper ved innvandrerne gjør at etterspørselen ikke er stor nok til å dekke tilbudet (Guldvik og van der Ros 2006).

Videre i oppgaven vil jeg gå nærmere inn på ikke-vestlige innvandreres valgdeltagelse sett i lys av overstående modell. Modellen vil bli videreutviklet i samsvar med den teorien jeg finner aktuell, og de funnene jeg får gjennom intervjuene. Tilslutt i oppgaven vil jeg forsøke å undersøke om det er en av sidene eller begge, som begrenser de ikke-vestlige innvandrernes valgdeltagelse.

1.2 Begrepsavklaring

I denne oppgaven vil jeg som nevnt kun konsentrere meg om ikke-vestlige innvandrere, av den grunn vil jeg i denne delen av oppgaven klargjøre hvilke innvandrere som regnes som vestlige/ikke-vestlige. Jeg vil også i denne delen klargjøre hva som legges i betegnelse første- og andregenerasjonsinnvandrere.

1.2.1 Første- og andregenerasjon

Da jeg i denne oppgaven benytter meg av mye statistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB) faller det naturlig å bruke deres innvandrersdefinisjon. I følge SSB består innvandrerbefolkningen av *”... personer med to utenlandsfødte foreldre: førstegenerasjonsinnvandrere som har innvandret til Norge, og personer som er født i Norge med to foreldre som er født i utlandet. Følgende inndelinger blir brukt for personer med annen innvandringsbakgrunn: utenlandsadopterte, utenlandsfødte med en norskfødt forelder, norskfødte med en utenlandsfødt forelder”*³.

Av definisjonen ser man at førstegenerasjonsinnvandrere er personer som selv har innvandret, mens andregenerasjonsinnvandrere er personer født i Norge av foreldre som selv er innvandrere. Selve begrepet andregenerasjonsinnvandrere er et omstridt begrep, da det finnes enkelte som mener at personer født i innvandringslandet ikke er å betrakte som en innvandrer, men som en etterkommer av en innvandrer. Begrepet andregenerasjonsinnvandrere benyttes også om personer som selv har innvandret men som har tilbrakt det meste av tiden i innvandringslandet (St.meld. nr 49(2003-2004):14).

Personer som er adopterte og har en utenlandsk forelder tilhører kategorien personer med annen innvandringsbakgrunn³. Disse personenes valgdeltagelse vil dermed denne oppgaven ikke omhandle.

1.2.2 Vestlig-/ikke-vestlige innvandrere

Innvandrerbefolkningen kan også deles inn etter om de er fra vestlige eller ikke-vestlige land. Da jeg, som nevnt, benytter meg mye av SSB sin statistikk faller det meg naturlig å benytte meg av deres definisjon av vestlig/ikke-vestlig innvandrer. I følge SSB er innvandrere med en ikke-vestlig bakgrunn personer med opprinnelse fra Asia, inkludert Tyrkia, Afrika, Sør og Mellom-Amerika og Øst-Europa³. Følgelig blir da innvandrere fra resten av Europa, Canada, USA, Oseania og Israel å regne som vestlige innvandrere (Bjørkelund og Kval 2001: 8-9).

Ulike forskere innen innvandrerematemikken benytter seg av ulike definisjoner av hva som er vestlig og hva som er ikke-vestlig (Togeby 2003: 22). Jeg finner det mest hensiktsmessig å benytte SSBs definisjon da oppgaven bygger på deres statistikk. Dessuten kan denne inndelingen forsvares ut i fra antagelsen om at det er personer utenfor Europa, Nord-Amerika og Oseania som vil møte størst barrierer i forhold til integrering. Da de ofte kan ha en annen hudfarge og kultur (Labugt 2005: 10).

2.0 Innvandrere

I denne delen av oppgaven vil jeg gå inn på hvordan innvandringen til Norge har vært fra slutten av 60-tallet og frem mot innvandringstoppen. I tillegg til at jeg også vil gå noe inn på den innvandringen som har vært etter innvandringstoppen. Jeg vil også i denne delen av oppgaven ta kort for meg utviklingen av stemmeretten for innvandrerne.

2.1 Innvandringens historie i Norge

Mot slutten av 1960-tallet kom den globale migrasjonsstrømmen fra sør til nord, fra den tredje verden til industrilandene, til Norge. Den direkte årsaken til at Norge fikk en økt innvandring fra land i den tredje verden var at Danmark, og flere Europeiske land tidligere, strammet inn sin innvandringspolitikk på slutten av 60-tallet (Tjelmeland 2003: 105).

Den dypereliggende årsaken til arbeidsinnvandringen var at store regioner i sør hang etter i utviklingen og slet med arbeidsledighet og lav produktivitet. Og at de vestlige landene var inne i en periode med sterk vekst og behov for arbeidskraft. Et felles trekk for alle arbeidsinnvandrerne i Vest-Europa var at de ble rekruttert inn i jobber som hadde lav status og som befolkningen i de vestlige landene ikke ønsket (Brochmann 2003: 137).

Sammenlignet med andre land ble ikke Norge sett på som noe førstevalg blant innvandrerne. Dette var det flere grunner til, som for eksempel et mindre attraktivt lønnsnivå, avsides beliggenhet, innvandrerens manglende kjennskap til det norske språket og i tillegg det norske klimaet. Et annet forhold var at Sverige på 60-tallet hadde inngått avtaler med for eksempel Tyrkia og Jugoslavia om kollektiv overføring av arbeidskraft, slik at det var mange innvandrere i Sverige. Og dermed var Sverige mer attraktivt en Norge (Tjelmeland 2003: 130). Men da det ble iverksatt tiltak for å begrense innvandringen i de mer populære landene, ble Norge et godt alternativ. Den økte strømmen av innvandrere til Norge, medførte at det fra 1. januar 1970 ble innført en regel om at man måtte ha arbeidstillatelse før man kunne komme inn i Norge (Tjelmeland 2003: 112).

I 1971 ble det innført innvandringsstopp i Danmark og store deler av vest-Europa, og dermed fikk Norge i 1971 en nye og sterk innvandringsbølge. (Tjelmeland 2003: 116). I denne bølgen var det spesielt innvandrere fra Pakistan som kom. Det første året det ble registrert pakistanske innvandrere i Norge var i 1967, og da var det 10 stykker. I 1970 var det 110 pakistanske arbeidstakere i Norge, 990 i 1971, og 1240 i 1972 (Tjelmeland 2003: 116).

Denne nye økte strømmen av innvandrere førte til at også Norge satt i verk tiltak for å begrense innvandringen. Dette ble gjort ved at fra 7. juli 1971 måtte innvandre som ville til Norge søke, og få godkjent, arbeidstillatelse på en norsk utenriksstasjon før de kunne komme til landet (Tjelmeland 2003: 116).

Økningen i innvandringen førte også til en debatt om innvandringen var samfunnsøkonomisk lønnsomt, og om innvandrere lett kunne bli andre rangs borgere. Kommunal ministeren på den tiden, Oddvar Nordli, uttrykte at målet var å integrere de som kom, for å unngå at de ble gjestearbeidere (Tjelmeland 2003: 118). Nordli introduserte også noen bestemmelser som fikk innvirkning på innvandringen. Blå at innvandrernes arbeidstillatelse skulle vurderes etter behovet i arbeidsmarkedet, og at arbeidsmarkedet skulle kontrolleres nøyere, for å sikre like arbeids- og lønnsvilkår (Tjelmeland 2003: 118). Fra januar 1973 ble det også stilt krav om kjennskap til norsk språk for å kunne få arbeidstillatelse, dette var ut i fra tankegangen at kjennskap til et europeisk språk var en forutsetning for å kunne tilpasse seg det norske samfunnet (Tjelmeland 2003: 118).

Trass i de ulike tiltakene for å dempe innvandringen, var det en økning. Og økningen var spesielt i fra ikke-vestlige land. Selv om andelen innvandrere var lav på det norske arbeidsmarkedet, 1,5 %, ble den oppfattet som problematisk. Noe av det som gjorde innvandringen problematisk var at i 1973 bodde 44,5 % av innvandrerne i Oslo eller Akershus. Dessuten at 2/3 av pakistanerne bodde i Oslo (Tjelmeland 2003: 119).

Regjeringen Brattlis svar på dette var å stoppe innvandringen i et år, fra juli 1974 til juli 1975. Begrunnelsen var at Norge, som et mottakerland av innvandring, manglet evnen til å absorbere og integrere innvandrerne i vårt samfunn på en tilstrekkelig måte (Tjelmeland 2003: 119). Opprinnelig var tanken for norske politikerne at markedskreftene skulle ta seg av ut- og innflyt av arbeidskraft, *”de skulle komme når man ropte på dem, og reise hjem når nedgangstidene råket”* (Brochmann 2003: 137). Men isteden ble situasjonen slik som den sveitsiske forfatteren Max Frisch uttalte det: *”Vi spurte etter arbeid, men det var mennesker som kom”* (Brochmann 2003: 137). Og selv ikke økonomiske nedgangstider, oljekriser eller arbeidsledighet førte til tilbakeflytting (Brochmann 2003: 137).

Tanken bak innvandringsstoppen var å sette en stopper for nye innvandrere, og grunnen til at man ønsket dette var at man da kunne legge forholdene bedre til rette for de som allerede hadde kommet. Dette var en politikk som var svært utbredt i Europa, spesielt i Frankrike. I Norge øyne var politikken ment som en politikk som skulle motvirke forskjeller mellom majoritetssamfunnet og innvandrerne (Brochmann 2003: 140). Sett i et historisk perspektiv

har innvandringspolitikken i Norge vært preget av forsøk på å løse de problemene som til enhver tid foreligger, man har vært reaktiv og ikke proaktiv (Melve 2003: 183).

Innvandringstoppen i Norge kan også sees i sammenheng med en omstrukturering i arbeidsmarkedet som gjorde ufaglært arbeidskraft mindre etterspurt (Brochmann 2003: 138).

I utgangspunktet ble innvandringstoppen innført for et år, samtidig som man innførte reglene fra 1971 permanente. Og året etter ble den utvidet med et halvt år, til 1. august 1976. Begrunnelsen for utvidelsen var at arbeidet med å legge forholdene til rette for vanskeligstilte innvandrere ikke hadde kommet langt nok. I mai samme år ble innvandringsstoppen forlenget på ubestemt tid, til den i 1981 ble vedtatt som en varig ordning. Grunnen til at ordningen ble omgjort fra midlertidig til varig var at målsettingen for den midlertidige stoppen aldri hadde blitt oppfylt (Brochmann 2003: 140).

Ser man på den innvandringen som har foregått etter innvandringsstoppen, kan den kalles begrenset og kontrollert. Og dette vitner om at det aldri har vært snakk om en full stopp i innvandringen, men en heller streng regulering (Brochmann 2003: 361).

Et element i den begrensede og kontrollerte innvandringen var muligheten for å få dispensasjon. I løpet av de fem første årene, fra 1. februar 1975, ble det gitt 23 000 tillatelser. En fjerdedel gjaldt familiegjennforening, halvparten gjaldt personer med spesielle kvalifikasjoner og 10 % gjaldt personer med spesiell eller langvarig tilknytning til Norge, eller tilfeller hvor rimelighetshensyn tilsa dispensasjon (Brochmann 2003: 142). Samlet sett er det familiegjennforening og flyktninger/asylsøkere som har gitt den største strømmen av ikke-vestlige innvandrere til Norge etter innvandringstoppen i 1975 (Bjørklund og Bergh 2005: 179).

Sett under ett kan innvandringen til Norge deles inn i tre bølger. Den første begynte på 60-tallet og bestod i hovedsak av yngre enslige menn på jakt etter arbeid, og fikk en formell avslutning gjennom innvandringsstoppen i 1975. Den andre bølgen var stort sett preget av familiegjennforening, mens den tredje besto av flyktninger og asylsøkere. Den tredje bølgen startet på slutten av 1979-tallet og har vokst frem mot århundre skiftet, dog med vekslende intensitet (Brochmann 2003: 161). Inndelingen av innvandringen i bølger er en forenkling. Det har vært samspill mellom bølgene, og bølgene har også hatt etterdønninger. For eksempel har arbeidsmigrasjonen fortsatt etter stoppen, men da gjennom familiegjennforening. Og ved at flyktningene på sikt har blitt arbeidsinnvandrere (Brochmann 2003: 161).

Tabell I viser hvordan innvandringen til Norge utviklet seg frem til innvandringstoppen. Ut i fra tabellen kan man for eksempel se at i 1950 utgjorde innvandrerne 0,5 % av befolkningen, 1,3 % i 1970 og 1,6 % i 1975. Det som endret seg mest i denne perioden er sammensetningen av innvandrerbefolkningen. For eksempel viser tabellen at antall innvandrere fra den tredje verden hadde en voldsom vekst i denne perioden. Denne gruppen utgjorde de en tjuedel i 1970, og en syvende del i 1975. Slår man sammen de fra tredje verden med søreuropeerne utgjorde denne gruppen 10 % i 1970 og steg til 20,2 % av alle utlendinger i 1975 (Tjelmeland 2003: 127).

Tabell I

	1950	%	1970	%	1975	%
Utlendinger i alt	15797		52262		66940	
Norden	8654	54,8	24400	46,7	25002	37,3
Europa ellers	3365	21,3	17009	32,5	19853	29,7
Nord-Amerika	1552	9,8	7965	15,2	11450	17,1
Latin-Amerika	42	0,3	311	0,6	910	1,4
Nord-Afrika og Midtøsten	0		764	1,5	1998	3,0
Afrika sør for Sahara	28	0,2	356	0,7	741	1,1
Asia	19	0,1	1147	2,2	6554	9,7
Oseania	16	0,1	310	0,6	432	0,6

(Tjelmeland 2003: 127)

I fremtiden vil Norge oppleve en økning i andelen av befolkningen med innvandrerbakgrunn, uavhengig av om det er en økning i innvandringen. Dette kommer av at den delen av befolkningen som har innvandrerbakgrunn er annerledes enn resten av befolkningen. For eksempel består denne delen av befolkningen av mange i fertil alder og av få elder, som på sikt gjør sitt til at en økende andel av barnekullene har innvandrerbakgrunn. Spesielt er dette synlig i Oslo, hvor opp mot 25 % av skolekullene har innvandrerbakgrunn. Dessuten er det heller ingen tegn til at innvandringen til Norge, både det som skyldes asylsøkere/flyktninger og familiegjenforening, vil ha en betydelig nedgang. I tillegg er det også tegn som tyder på at man i fremtiden vil ha en ny bølge med arbeidsinnvandring (Melve 2003: 179).

2.2 Stemmerettsutvidelsen til innvandrerne

Stemmerett til folk med statsborgerskap fra andre land er svært uvanlig. Det hevdes at *”En slik rett til å avlegge stemme i ens bostedsland, uten å være statsborger, er altså internasjonalt høyst uvanlig, selv om retten gjelder i lokalvalg”* (Bjørklund 1999: 157). Før landene i EU ga stemmerett til statsborgere fra andre EU-land på slutten av 90-tallet (Labugt 2005: 26), var det kun de nordiske landene, Irland, Nederland og to sveitsiske kantoner som gav adgang til valgurnene for de som ikke er statsborgere (Bjørklund 1999: 154).

Prosessen med å gi innvandrere mulighet til å stemme ved norske valg må sees i sammenheng med utviklingen i våre naboland. Det første initiativet for å gi andre lands statsborgere stemmerett kom fra en finsk delegasjon i Nordisk Råd, og gjaldt først og fremst finner i Sverige. Resultatet av dette initiativet ble at Sverige fra 1976 innførte stemmerett til alle utenlandske statsborgere med tre års botid i landet (Bjørklund 1999: 155).

I Norge derimot var man litt tregere med å innføre stemmerett for utenlandske statsborgere. Første steget mot stemmerett til alle utenlandske statsborgere ble tatt ved valget i 1979, da man gav statsborgere av andre nordiske land mulighet til å stemme (Bjørklund 1999: 155). Neste steg mot å gi innvandrere stemmerett ble tatt av de politiske partiene på begynnelsen av 1980-tallet. Partiene ønsket da å gi stemmerett til alle innvandrere ved lokalvalg (Brochmann 2003: 190). Den endelige utvidelsen av stemmerett ved lokalvalg for alle utenlandske statsborgere, med minimum tre års botid, ble innført ved den såkalte lokalreformen i 1983 (Bjørklund 1999: 157). Begrunnelsen for å innføre en slik stemmerett i Norge var at stemmeretten ville skjerpe innvandrerens interesse for politikk og at de dermed ville bli mer integrert. Dessuten at partiene dermed ville bli mer lydhør ovenfor innvandrerens interesser. Og på sikt var det forhåpninger til at denne stemmerettsutvidelsen ville føre til at valgdeltagelsen ville øke (Bjørklund 1999: 157).

Den norske prosessen med stemmerettsutvidelse var, i likhet med den svenske, preget av at innvandrerne forholdt seg passive mens andre grupper, som for eksempel antirasister, presset forslagene igjennom. Til forskjell fra Sverige var innvandrere i Norge for stemmerettsutvidelsen. Men det ble også i enkelte innvandrermidier advart mot konsekvensene av en slik stemmerettsutvidelse, som for eksempel illusjoner om makt og at innvandrere fort kunne bli gisler i upopulære saker (Brochmann 2003: 191).

3.0 Tidligere forskning, funn og teori

I denne delen vil jeg presentere den teorien og de funnene som senere vil danne utgangspunkt for min datainnsamling og drøfting. Rent praktisk vil jeg skille mellom teori og funn som forklarer hvorfor innvandrere deltar som de gjør i valg, og teori og funn om partiene som kan forklare innvandreres deltagelse i politikken og partiene.

Aller først vil jeg gå nærmere inn på innvanderes deltagelsesmønster i partier og organisasjoner, og innvandreres deltagelse i mer direkte former for deltagelse.

3.1 Innvandrere i demokratiet

3.1.1 Innvandrere i partier og organisasjoner

Det er ikke bare i valg man kan delta for å få innflytelse over samfunnsmessige og politiske beslutninger. Men også gjennom deltagelse på andre arenaer, for eksempel de politiske partiene. En studie av innvandrere og partimedlemskap avdekket at alle partiene har aktive innvandrermedlemmer, men at det er først og fremst de siste årene at innvandrere har begynt å få høyere posisjoner (Ansari og Quereshi 1998: 47). En annen studie konkluderte med at partiene i liten grad klart å inkludere innvandrere i reelle maktposisjoner (Brochmann 2002a: 52). Tar man for seg lokalpolitikken er personer med innvandrerbakgrunn få og deres deltagelse er sporadisk. Av den grunn har det blitt hevdet at partiene ikke har noen målsetting om å få frem politikere med minoritetsbakgrunn (Ansari og Qureshi 1998: 53). For eksempel var det ved lokalvalget i 2003 kun en håndfull innvandrere som hadde mulighet til å komme inn i kommunestyrene i de 17 største kommune⁴. Og av de 11 138 representantene som ble valgt inn var det kun 92 representanter med ikke-vestlige bakgrunn (Aalandslid og Tronstad 2005).

Riktignok viser det seg at i de kommunene hvor det bor mange ikke-vestlige innvandrere er det flere ikke-vestlige representanter enn deres andel av befolkningen skulle tilsi. En slik kommune er Oslo. I Oslo har det vært slik over en lengre periode at antall innvandrere i bystyret er større enn den andelen de har i befolkningen (Aalandslid og Tronstad 2005). Dessuten er det slik i Oslo at nesten alle de større partiene i Oslo har innsett at de bør ha innvandrere høyt opp på listen for å få stemmer fra denne gruppen. Det hevdes også at partiene i Oslo har innsett at når innvandrerbefolkningen er en så stor og voksende gruppe så må den inkluderes i politikken. Rent konkret har dette blitt gjort gjennom at det har kommet

innvandrere på partilistene og at saker som angår innvandrere spesielt har blitt en del av partienes politikk (Melve 2003: 196).

Når det gjelder de innvandrerne som er med i partiene har det blitt hevdet at de kan betraktes som partienes gisler. Dette begrunnes med at de først og fremst blir sett på som viktige for å sanke stemmer blant velgere med minoritetsbakgrunn, og ikke som reelle politikere (Ansari og Qureshi 1999). Et annet funn når det gjelder innvandrerpolitikere er at de i utgangspunktet ikke ønsker å være innvandrerrepresentanter, men ønsker å bli betraktet som ”vanlig” representanter. Et eksempel på dette er at den først innvandrer representanten med fast plass på stortinget ikke hadde noen erfaring fra innvandrerorganisasjoner. Forskning viser at tross for dette blir allikevel innvandrerrepresentanter mer opptatt av innvandrersaker enn andre politikere, og at de dermed blir innvandrerrepresentanter (Ansari og Qureshi 1998: 43).

Det er ikke bare i politiske organisasjoner innvandrere ikke er medlemmer eller har ledende posisjoner, slik er det også i organisasjonssamfunnet for øvrig og i arbeidslivsorganisasjonene. En forklaring er at innvandrere ikke er flinke nok til å ta i bruk demokratiets muligheter. Når det for eksempel gjelder å bli valgt som leder må det gjøres en innsats, for eksempel delta aktivt, ytre et ønske om å ville bli valgt og tilegne seg kunnskaper som er nødvendige for å kunne delta aktivt. Og det er innvandrere i stor grad for dårlige til⁵. En alternativ forklaring er at det er ikke bare innvandrerne som skal ha skylden for at de ikke har ledende posisjoner i politikken og i arbeidslivet. Men at det er de ulike organisasjonene selv som i liten grad tilrettelegger for det. For eksempel er det en studie som viser at LO sentralt har en målsetting om å få innvandrere med i større grad. Men på lokalt nivå er det få tiltak og liten aktivitet for å nå dette målet⁵.

Samfunnsforskeren Jon Rogstad hevder at grunnen til at de politiske partier har svært få innvandrere i ledende posisjoner og på listene sine kan være fremmedfrykt. Hans begrunnelse er at de politiske partiene er forsiktig med å assosiere seg med personer med innvandrerbakgrunn pga. 11. september og debatten om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Disse sakene, tror han, har bidratt til et mer negativt bilde av innvandrere generelt. Og at partiene av den grunn er redd for å tape stemmer hvis de har innvandrere på listene⁴.

3.1.2 Andre former for deltagelse

Den nevnte nedgangen i valgdeltagelsen er ikke bare et norsk fenomen, det er et fenomen i hele den rike delen av verden. Men riktig nok med store variasjoner mellom de ulike landene. I tilknytning til nedgangen i valgdeltagelsen har det blitt hevdet at *”Innvandrere, som en ny sosial gruppe som tildeles politiske rettigheter, vil kanskje lettere søke deltagelsesformer som er på fremmarsj, enn former som er på tilbakegang”* (Bjørklund og Bergh 2005: 187).

I de senere årene har ulike former for direkte deltagelse eller aksjonsdemokrati hatt en fremgang. Eksempler på direkte deltagelse er underskriftskampanjer, forbrukerboikott og aksjoner. Felles for disse formene for deltagelse er at det dreier seg om enkelt saker (Østerud mfl 2004: 80). Innen disse formene for direkte deltagelse eksisterer det studier som tar for seg utenlandske statsborgere. Og disse studiene viser at ikke-vestlige utenlandske statsborgeres totale deltagelse innen denne deltagelsesformen nærmest kan sammenlignes med landsnittet (Bjørklund og Bergh 2005: 187). Men at den er noe under landsnittet og de vestlige utenlandske statsborgernes grad av deltagelse (Bjørklund og Kval 2001: 99). Ser man derimot på de ulike formene for direkte deltagelse hver for seg, finner man store forskjeller. En undersøkelse som tok for seg forsøk på å påvirke kommunestyret eller fylkesstyret i perioden 1991-1995, viste et tradisjonelt aktivitetsbilde av de ikke-vestlige innvandrerne. I det hele tatt er det å ta direkte kontakt med en lokalpolitiker noe ikke-vestlige innvandrere i mindre grad enn resten av befolkningen gjør. Dette er i bunn og grunn ikke et overraskende funn, da en slik kontaktform krever ressurser og kunnskaper. Og slike kunnskaper er ofte manglende blant ikke-vestlige innvandrere (Bjørklund 1999: 166). Derimot innen de mest aktivistiske formene, aksjon, protestmøte eller demonstrasjon, var de ikke-vestlige innvandrerne med utenlandsk statsborgerskaps deltagelse noe høyere enn de vestlige med utenlandsk statsborgerskap. Og nesten like høy som resten av befolkningen. Med bakgrunn i dette funnet hevdes det at ikke-vestlige innvandrere med utenlandsk statsborgerskap *”evner å si i fra når egne interesser trues”*(Bjørklund og Kval 2001: 99). Dette funnet bekreftes også av svenske undersøkelser, hvor det vises at ikke-vestlige innvandrere er mer aktive enn vestlige innvandrere i deltagelsesformer som uttrykker protest, dvs. demonstrasjoner (Bjørklund og Bergh 2005: 187). Når det gjelder unge innvandrere viser undersøkelser i Danmark og i Sverige at etnisk svenske/danske ungdommer deltar oftere i valg enn innvandrere. Men innvandrere ungdom deltar derimot oftere i streiker og møter (Togeby 2003: 91).

3.2 Trekk ved innvandrerne

Denne delen av dette kapittelet vil ta for seg teori og funn som kan forklare innvandreres valgdeltagelse. Innen dette valgforskningsområdet finnes det ikke mye forskning. Grunnen til dette er i følge Statistisk Sentralbyrå (SSB) at det ikke er noen grunn til at innvandrernes valgdeltagelse ikke vil variere med de samme variablene (bosted, alder, inntekt) som resten av befolkningens valgdeltagelse. SSB hevder også at det er grunn til å anta at innvandrere har enda større variasjon i forhold til disse variablene enn resten av befolkningen (Aalandslid 2006).

I forbindelse med kartleggingen av forskningen på innvandrere og valgdeltagelse har jeg kommet over antagelser om årsaker som er svært interessante, men som det dessverre ikke foreligger mye forskning om. Eksempler på slike antagelser er at innvandrere ikke deltar i valg fordi de i mange tilfeller ikke ser på oppholdet sitt i Norge av varig karakter, og at innvandrere jobber mer enn etniske nordmenn. Det hevdes at de som ser på oppholdet som varig vil delta i større grad enn de som ser på oppholdet som midlertidig. For eksempel er det en del pakistanere som kun ser på som sitt opphold i Norge som midlertidig, og derfor ikke engasjerer seg i norsk politikk (Ruud 1994: 9). Det har også blitt hevdet at mange innvandrere, og spesielt pakistanere, har ofte lengre arbeidstid enn det som er vanlig i Norge. En effekt av dette er at de har mindre fritid, og at de dermed har mindre mulighet til å delta i politikk og organisasjonsliv (Ruud 1994: 10). Disse to antagelsene foreligger det som nevnt lite forskning om, og av den grunn vil jeg ikke tillegge de noe oppmerksomhet.

Det har blitt gjennomført sammenlignende undersøkelser av danske og norske innvandreres valgdeltagelse. Funnene i disse undersøkelsene har i grove trekk vært at valgdeltagelsen er vesentlig høyere i Danmark enn i Norge for innvandrere (Aalandslid 2006). I denne oppgaven vil jeg trekke inn funn fra internasjonal valgforskning, fortrinnsvis dansk. Det er derfor viktig å huske på at all internasjonal sammenligning av valgforskning er vanskelig, da det ved alle valg er spesielle forhold, institusjonelle, nasjonale kontekster, ulike databeregninger som påvirker valgene. Eksempler på dette er valgordning og politisk konfliktnivå. I utgangspunktet skulle man i Skandinavia ha gode muligheter for å sammenligne, men da det i Sverige og i Danmark har blitt avholdt lokalvalg og nasjonale valg på samme dag svekkes denne muligheten. Fordi lokalvalg får da noe høyere grad av deltagelse en det ellers ville ha hatt (Aalandslid 2006). Til tross for dette vil jeg benytte meg av dansk og svensk forskning om

innvandrere og valgdeltagelse, men jeg vil kun fokusere på de funnene som er gjort i forhold til deltagelsesmønsteret, og ikke vie noe oppmerksomhet til selve deltagelsen.

Videre i denne delen vil jeg gå nærmere inn på den forskningen som finnes innen tematikken innvandrere og valgdeltagelse, og den teorien som har blitt utviklet innen området. I all hovedsak vil den forskningen jeg presenterer her forklare innvandreres valgdeltagelse ut i fra botid, kjønn, bosted, organisasjonsmedlemskap, ressurser og etnisk bakgrunn.

3.2.1 Botid

Når det gjelder variabelen botid, viser forskningen at *”jo lengre enn innvandrere har bodd i landet, desto oftere stemmer vedkommende”* (Bjørklund og Kval 2001: 98). Dette kan forklares ut i fra at muligheten for å bli integrert, orientert om og interessert i det norske politiske systemet vil være større jo lengre man faktisk har bodd i landet (Melve 2003: 192). Ses denne antagelsen i sammenheng med statsborgerskapet, har disse to en nær sammenheng. Da en normalt må bo syv år i Norge for å få statsborgerskap, vil en innvandrere med norsk statsborgerskap oftere stemme enn en uten (Bjørklund og Kval 2001: 51). Inngåelse av norsk statsborgerskapet kan ikke betraktes ukritisk som en variabel som gir høyere valgdeltagelse, man må også se nærmere på motivasjonen for å få norsk statsborgerskap. For eksempel er det i Norge en gjennomgående trend at flere ikke-vestlige enn vestlige innvandrere får norsk statsborgerskap. I 1998 kom 92 % av alle som fikk norsk statsborgerskap i 1998 fra ikke-vestlige land, og i 1999 var dette tallet 90 %. Årsaken til at ikke-vestlige i mye større grad enn vestlige innvandrere inngår norsk statsborgerskap er at for de ikke-vestlige innvandrerne er inngåelsen av statsborgerskapet *”en overgang fra en usikker tilværelse, med frykt for utvisning og med problemer hver gang en krysser landegrensene, til et liv der en i hvert fall formelt skal likebehandles med nasjonalt fødte”* (Brochmann 2002b: 67). Med andre ord kan inngåelse av norsk statsborgerskap for en ikke-vestlig henge sammen med et ønske om trygghet, og ikke alltid være en konsekvens av for eksempel integrering. Og dermed vil ikke inngåelse av statsborgerskap for denne gruppen ikke nødvendigvis henge sammen med økt deltagelse. Mens derimot for de vestlige innvandrerne er inngåelse av norsk statsborgerskap noe som i større grad gjøres fordi man føler seg norsk og integrert i det norske samfunnet (Brochmann 2002b: 67).

Fokuserer man på selve effekten av botid, viser forskningen at sammenhengen mellom deltagelse og botid er sterkere for vestlige innvandrere. Dette er et tegn på at vestlige innvandrere lettere integreres i det norske samfunnet, og etter hvert nærmest får en deltagelse som nordmenn flest. Mens derimot ikke-vestlige innvandrere, får uansett botid, en deltagelse under landsnivået (Bjørklund og Kval 2001: 98).

Antagelsen om at jo lengre en har bodd i landet desto oftere stemmer man er ikke gyldig for alle grupper. For eksempel blant innvandrere fra Russland er det en tendens til fallende valgdeltagelse med økt botid. Dette skyldes ene og alene at russiske kvinner som har giftet seg med etnisk norske menn har en relativt høy grad av deltagelse. Og dermed trekker opp valgdeltagelsen for russere med kort botid. Det samme funnet har man også når det gjelder kvinner av thailandsk opprinnelse som gifter seg med etnisk norske menn (Aalandslid 2006).

SSB gjennomførte undersøkelser ved valget i 2005, hvor de konkluderte med at botid har en positiv effekt på deltagelsen. Men når de så på selve lengden av botiden fant de ut at det ikke er store forskjeller. For eksempel er det ikke store forskjeller mellom de med nest høyest botid (20-29 år) og de med kortest botid, men det er forskjeller. I samme undersøkelse fant de ut at den eneste gruppen hvor botid hadde en negativ effekt på deltagelsen var hos de eldre. Hos den gruppen vil deltagelsen synke uansett botid (Aalandslid 2006).

3.2.2 Kjønn

Forskning innen variabelen kjønn har ved de siste valgene gitt ulike funn. En undersøkelse fra valget i 1995 viser at innvandrerkvinner deltar noe oftere enn innvandrer menn. Dette ble forklart med at kvinner med vestlig statsborgerskap utpekte seg med meget høy valgdeltagelse, og at det blant menn er liten forskjell. I samme undersøkelse fant man også at det var små avvik i deltagelsen til ikke-vestlige menn og kvinner, men med en litt større grad av deltagelse hos kvinnene (Bjørklund 1999: 160).

Ved valget i 1999 fant man ut at det fortsatt var små avvik mellom kjønnene hos de ikke-vestlige, men at avviket ved dette valget pekte i retning av at menn deltok "et hakk" oftere enn kvinner (Bjørklund og Kval 2001: 97). Blant vestlige innvandrere fant man ut at kvinnene deltok mer enn mennene når de ikke har norsk statsborgerskap. Men når de har norsk statsborgerskap var det små forskjeller mellom kjønnene (Bjørklund og Kval 2001: 97-98).

I en undersøkelse fra valget i 2005 var funnet når det gjelder kjønn at det er noe høyere valgdeltagelse blant kvinner enn blant menn hos de ikke-vestlige. I tillegg fant man ut at blant

de vestlige innvandrerne var deltagelsen helt lik blant kvinner og menn, men at de vestlige innvandrerne deltar betraktelig mer enn ikke-vestlige innvandrere (Aalandslid 2006).

Summerer man opp den forskningen som gjelder for kjønn er det klart at for de ikke-vestlige innvandrerne er deltagelsen relativt stabil, men det varierer hvilket kjønn som deltar mest. Noe som er helt klart er at ikke-vestlige deltar mindre enn vestlige, og at blant de vestlige innvandrerne deltar kvinnene i noe større grad enn mennene. Men dette er hovedfunnene, går man nærmere inn på hvert enkelt land, vil man finne tilfeller som skiller seg fra normalen (Aalandslid 2006).

3.2.3 Bosted

Tall fra lokalvalget i 2003 viser at det ikke er mulig å snakke om innvandrerens valgdeltagelse under ett, og at det er mange årsaker som spiller inn, som for eksempel kjønn og botid (St.meld. nr 49(2003-2004)). Men også bosted er av betydning (Bjørklund og Bergh 2005: 188). Når man ser nærmere på bostedsvariabelen står teoriene om kollektiv og individuell mobilisering sentralt. Teorien om individuell mobilisering forklarer valgdeltagelsen til den enkelte ut i fra individets egne ressurser. Disse ressursene er for eksempel alder, sivilstatus, arbeidsdeltagelse, statsborgerskap og botid (Togeby 2003: 120). I denne forbindelse er også andre verdier sentrale. Som for eksempel tro på egne politiske evner, generell politisk interesse, følelse av å være forpliktet til å være politisk aktiv, ønske om å løse politiske problemer eller ønske om å være en god samfunnsborger (Verba 1978: 67). Ideen er at den individuelle mobiliseringen øker med økt integrasjon (Togeby 2003: 100). Et eksempel på individuell mobilisering er en dansk studie hvor deltagelsen i valg forklares som et resultat av et ønske om å leve opp til egne og andres forestilling om hva det vil si å være en god samfunnsborger, og ikke av et ønske av å øve innflytelse. Et annet eksempel er at i noen land finnes det også en norm at man bør delta i valg. Disse normene og ønskene om å være en god samfunnsborger skulle tilsi at man finner høyest grad av deltagelse blant de middelaldrende, de gifte og blant de som er tilknyttet arbeidsmarkedet. Med andre ord de som er best integrert i samfunnet (Togeby 2003: 100-101).

Kollektiv mobilisering derimot er knyttet opp mot den enkeltes samhandling med andre fra samme minoritetsbakgrunn. Sjansen for kollektiv mobilisering ved valg øker når den enkelte er medlem av etniske organisasjoner, om det er mange fra egen etnisk gruppe i nabolaget og om vedkommende har bodd i nabolaget lenge (Togeby 2003: 120-121). Kollektiv

mobilisering er også knyttet til politiske preferanser som er relevante for den sosiale gruppen individet er medlem av. Denne teorien forutsetter at individet er bevist hvilken gruppe den er medlem av og at individet er bevist hvilken innflytelse offentlige myndigheter har når det gjelder å påvirke og gi fordeler til gruppen. Motivasjonen for et individ i denne teorien er basert på medlemskapet i den sosiale gruppen, og jo mer en gruppe er organisert jo mer er gruppen i stand til å være politisk aktiv. Kollektiv mobilisering kan også i mange tilfeller forklare hvorfor noen grupper er mer aktive enn deres individuelle ressurser skulle tilsi. Tegn på at kollektiv mobilisering har foregått har man når en gruppe har overraskende høy valgdeltagelse sammenlignet med resten av befolkningen (Verba 1978: 68).

Forklaringen på den kollektive mobiliseringen finnes det mange av. Et eksempel er at ved å bo i nærheten av andre med samme bakgrunn økes muligheten for deltagelse, dette pga det er lettere å kommunisere og at man da har en større evne til å organisere seg (Melve 2003: 191-192). Eller at geografisk konsentrasjon bidrar til økt deltagelse fordi at for mange innvandrere vil muligheten til å bruke sine ressurser mest mulig på egne premisser, være avhengig av nærhet til andre i samme livssituasjon (Brochmann 2003: 251).

Teorien om kollektiv mobilisering kan også uttrykkes gjennom Tingstens lov om den sosiale gravitasjon. Denne teorien av Herbert Tingsten har som utgangspunkt at valgdeltagelsen er avhengig av valgkretsens grad av sosial heterogenitet. Dette viste han gjennom studier av valgstatistikken fra 1930-tallet hvor han fant at i kretser med en dominerende sosial klasse var valgdeltagelsen høyere enn i mindre kretser med en blanding av mange sosiale grupperinger (Bjørklund og Bergh 2005: 189). Begrunnelsen var at i sosiale ensartete miljøer blir signalene mer tydelige, og velgerne slites ikke mellom flere uforenlige lojalitetskrav. Og dermed unngås handlingslammelse og hjemmesitting. Tanken er at *”jo flere innvandrere, dess høyere valgdeltagelse kan knyttes til normpresset fra innvandrerneboer”* (Bjørklund og Bergh 2005: 189).

Nært knyttet til teorien om kollektiv mobilisering er teorier om krysspress. Denne teorien går ut på at det sosiale presset for å stemme, og på et bestemt parti, er mindre der hvor befolkningen er sosialt uensartet (Bjørklund og Bergh 2005: 189). Studier av de ikke-vestlige innvandrernes antall personstemmer i de tre kommune med flest ikke-vestlige innvandrere (Oslo, Drammen og Lørenskog) gir en indikasjon på at dette stemmer. Omfanget av listeretting til fordel for innvandrerkandidater var mye større i disse tre kommunene enn i resten av landet (Bjørklund og Bergh 2005: 191). Og spesielt var omfanget av listeretting stort i de mest innvandrer-tette bydelene i Oslo (Labugt 2005: 57). Dette er et eksempel på at

kollektiv mobilisering ikke bare gjelder selve valgdeltagelsen, men også at listeretting er en handling hvor kollektiv mobilisering betyr noe.

Klarest eksempel på kollektiv mobilisering i Norge har man i Oslo. Grunnen til dette er at i Oslo består befolkningen av over 30 % innvandrere enkelte steder, og disse stedene har en høyere valgdeltagelse for innvandrere enn andre steder i Oslo. Noe som viser at økt konsentrasjon sammen med etnisk homogenitet innenfor et valgdistrikt øker valgdeltagelsen (Bergh og Bjørklund 2003: 113).

Hele teorien om kollektiv mobilisering bygger på at ”ghettoisering” fremmer politisk deltagelse. Dette ser man klare tegn på når man ser på innvandrernes deltagelse i Drammen og i Oslo, sett i sammenheng med hvor mange innvandrere som bor i disse kommunene. Undersøkelser viser at i Oslo har pakistanere med norsk statsborgerskap et lite hakk høyere deltagelse enn resten av Oslos innbyggere. Og i Drammen kan dette ses når det gjelder Tyrkere (Bjørklund og Kval 2001: 98-99). I Norge er det blant Tyrkere og Pakistanere man har sett klartest tegn på kollektiv mobilisering. Men selv om det disse to befolkningsgruppene som har vært flinkest til å mobilisere sine egne er det også tegn som tyder på at andre etniske minoriteter har lært taktikken med å støtte sine egne (Bjørklund og Bergh 2005: 189).

Ved valget i 2003 opplevde man en nedgang i valgdeltagelsen til ikke-vestlige innvandrere i forhold til tidligere valg. Dette tydet på at den kollektive mobiliseringen var blitt noe svekket, fordi nedgangen var størst i Oslo og blant pakistanere (Bjørklund og Bergh 2005: 189). Nå finnes det ingen forskning omkring dette ved siste valg. Men er det slik at effektene av den kollektive mobiliseringen har begynt å avta, kan man forvente en dramatisk lavere valgdeltagelse blant innvandrerne. I den forbindelse er det også viktig å huske på at innvandrere ikke bare deltar pga kollektive mobiliseringsprosesser. De deltar også som følge av individuelle mobiliseringsprosesser (Togeby 2003: 121).

Kollektiv mobilisering i områder hvor det er mange innvandrere er ikke noe som bare gjelder i Norge. Et annet klart eksempel på kollektiv mobilisering er funn i den danske undersøkelsen jeg har vist til. Men det finnes også forskning som viser at det motsatte også kan være tilfelle. En mindre svensk undersøkelse kommer til motsatt konklusjon av de norske og danske undersøkelsene. I den undersøkelsen fant man ut at valgdeltagelse blant utenlandske statsborgere hadde falt i innvandrertette områder, men ikke i de områdene hvor den svenske befolkningen dominerer. Innvandreres fravær av kontakt med et svensk miljø synes dermed å gi et bidrag til svekket valgdeltagelse (Bjørklund og Kval 2001: 10). Dette funnet kan sees i

sammenheng med enkelte teorier på hvorfor innvandrere bor i såkalte gettoer. Noen ser for eksempel ”*Ghettoiseringen*” i sammenheng med tanken om at man må være flere for å kunne bevare kulturelle særtrekk og mobilisere krefter til møtet med majoritetssamfunnet (Brochmann 2003: 251). I den forbindelse kan man jo spørre seg om områder med høy konsentrasjon av etniske grupper hemmer integrasjonsprosessen i majoritetssamfunnet. Og om innvandrer miljøene i slike områder blir selvtilstrekkelige, og dermed bidrar til å opprettholde et dårlig utgangspunkt for innvandrere i det norske samfunnet.

3.2.4 Medlemskap i innvandrerorganisasjoner

I stortingsmelding 27(96/97) nevnes seks grunner til at organisasjoner er viktige. To av grunnene er at de er demokratiske aktører, og at de er arenaer for kunnskapsformidling og læring (St. meld nr 27 1996-97). Disse to begrunnelsene for at organisasjoner er viktige kan ses i sammenheng med innvandrerorganisasjoners sentrale rolle i en kollektiv mobiliseringsprosess. Men i den sammenheng er det også viktig å merke seg at enkelte hevder at innvandrerorganisasjoner står ovenfor et paradoks, de er ofte dannet for å bevare og forsvare innvandrernes kollektive identitet, samtidig som de tar aktiv del i en integrasjonsprosess (Melve 2003: 17).

I dag finnes det opp mot 1000 innvandrerorganisasjoner i Norge, og innen Oslo er det alene 300 (Mikkelsen 2003: 172). Undersøkelser viser at innvandrere tradisjonelt deltar i mindre grad i organisasjoner enn nordmenn (Melve 2002: 9). Forskning viser også at innvandrerorganisasjonene, til forskjell fra andre organisasjoner, ikke har klart å etablere seg som noen samfunnsmessige aktører (Melve 2003: 172). Dette er noe de selv også er klar over. I en undersøkelse av et lite representativt utvalg av representanter fra innvandrerorganisasjoner i Norge, mener flertallet at de har liten eller ingen gjennomslag i den politiske sfæren i Norge (Bjørklund og Bergh 2005: 191). Derimot hevdes det at innvandrerorganisasjoner, med et bestemt etnisk utgangspunkt, bidrar til å mobilisere til valg. Innen for eksempel Oslo ser man tydelige tegn på dette når man ser den høye andelen av pakistanere i bystyre sett i sammenheng med antall pakistanske foreninger. Det har også blitt hevdet at disse foreningene mobiliserer folk til å stå på listene og til å velge på de ”rette” listene (Bjørklund og Bergh 2005: 191). Funn fra undersøkelser i Danmark støtter dette. I Danmark har man funnet ut at sosial og politisk mobilisering forutsetter dannelse av kollektive organisasjoner. Og man har funnet en positiv sammenheng mellom innvandreres

deltagelse i etniske organisasjoner og deres politiske deltagelse (Togeby 2003: 157). Men i den danske undersøkelsen utelukkes det ikke at sammenhengen mellom medlemskap i organisasjoner og politisk mobilisering også kan skyldes andre forhold. Som for eksempel at enkelte er mer aktive enn andre og derfor deltar både i innvandrersorganisasjoner og politikken (Melve 2003: 15).

At politisk mobilisering forutsetter dannelse av kollektive organisasjoner blir ikke bekreftet i alle land. I enkelte land har ikke medlemskap i etiske foreninger noen positiv effekt på deltagelsen mens i andre har det en positiv effekt, for eksempel i Belgia har det ikke effekt mens i Tyskland har det en effekt. Togeby forklarer denne ulikheten med ulikheter i de politiske institusjoner (Togeby 2003: 100). Denne ulike effekten av innvandrersorganisasjoner kan også komme av at noen organisasjoner vektlegger bevaring av kollektiv identitet, mens andre vektlegger integrasjonsstrategien.

3.2.5 Etnisk bakgrunn

Når det gjelder etnisk bakgrunn går det et hovedskille mellom innvandrere med vestlig og ikke-vestlig bakgrunn. Ulikheter i deltagelsen til de med vestlig eller ikke-vestlig bakgrunn forklarer valgforskeren Tor Bjørklund ut i fra sosiodemografiske faktorer. De sosiodemografiske faktorene som han trekker frem er alder, sivilstatus og botid (Bjørklund og Kval 2001: 96-100). For eksempel er de ikke-vestlige innvandrerne yngre enn de vestlige innvandrerne. Og ser man dette i sammenheng med at forskningen viser at yngre deltar i mindre grad eldre, så kan dette være med å forklare ulikheter i deltagelsen mellom de vestlige og de ikke-vestlige innvandrerne. Det faktum at de ikke-vestlige innvandrerne i stor grad er yngre enn de vestlige innvandrerne, betyr også at de i mindre grad gift. Og fra generell valgdeltagelses teori vet man at ugifte deltar i mindre grad en gifte (Daatland mfl 2003).

Som nevnt ovenfor vil om en deltar i valg eller ikke kunne forklares ut i fra botid. Antagelsen er at jo lengre en person har bodd i Norge jo mer sannsynlig er det at han vil delta i valg. Og når det gjelder de ikke-vestlige innvandrerne har de kortere botid enn de vestlige, og dermed vil de i lavere grad enn de vestlige delta i valg (Bjørklund og Kval 2001: 98).

Alle disse sosiodemografiske faktorene er knyttet sammen. Sivilstatus og alder er nært knyttet sammen, fordi gifte personer som regel har høy alder. Og det samme er alder og botid, med økt alder vil naturligvis botiden også øke. Samlet peker disse variablene i retning av at ikke-vestlige deltar i mindre grad enn vestlige innvandrere. Men i den sammenheng er det viktig å

huske på at blant de ulike ikke-vestlige landene finnes det også store forskjeller (Bjørklund, 1999: 160). For eksempel har innvandrere fra Sri-Lanka en valgdeltagelse på 66,5 % mens innvandrere fra Kina har en deltagelse på 34 % (Aalandslid 2006).

I følge forskning foretatt i Danmark kan ulikheter mellom etniske grupper forklares med de ulikhetene i ressurser som de hadde ved ankomst til Danmark, som for eksempel ulik oppvekst og ulike erfaringer (Togeby 2003: 69). Det finnes også de som forklarer all ulikhet i etniske gruppers deltagelse med de variasjonene som er mellom etniske grupper når det gjelder kollektiv mobilisering. Mens andre igjen forklarer ulikhetene mellom etniske grupper med de ressursene som de har klart å opparbeide seg i det landet de har flyttet til (Togeby 2003: 107). I neste kapittel vil jeg gå nærmere inn på ressursenes betydning for deltagelsen.

3.2.6 Resurser

Ulik grad av deltagelsen mellom etniske grupper, eller mennesker, kan forklares ut i fra ressurser. Noen etniske grupper har for eksempel flere ressurser enn andre og da er det lettere å delta. Grunnen til dette er at hvis en samfunnsborger skal forsøke å påvirke en avgjørelse eller sette nye saker på dagsorden, er det hans ressurser som avgjør hvor godt han overvinne barrierene og lykkes (Martinussen 1973: 36). I boken *"Fjerndemokratiet"* lanserer Willy Martinussen begrepene ressurser og barrierer. Med ressurser mener han *"...de individuelle forutsetninger for aktivitet"*, og med barrierer mener han *"strukturelle og normative betingelser i individets omgivelser og politiske normer i medlemskaps- og referansegrupper"* (Martinussen 1973: 54). Tanken hans bak disse to begrepene er at ressursene er viktig fordi de må benyttes til å overvinne de barrierene som hindrer deltagelsen. Resurser kan for eksempel være tid, penger, posisjoner, prestisje, utdanning og organisasjonsmedlemskap. Og barrierer kan for eksempel være formelle lover og regler som hindrer deltagelse, eller rett og slett begrensninger i den fysiske muligheten til å delta (Martinussen 1973: 18).

Da det ikke finnes noen norsk forskning om innvandrere og ressurser, vil jeg i denne delen ta for meg de funnene som er kommet gjennom dansk forskning. Undersøkelser i Danmark viser at etniske minoriteter har svakere politiske og sosiale ressurser enn resten av befolkningen. Blant innvandrere er det spesielt minoritets kvinner som har svake ressurser. Funnene fra Danmark peker også på at det ikke går an å uttale seg om etniske minoriteter under ett, da det er store forskjeller mellom dem. For eksempel har de som er vokst opp i Danmark langt flere ressurser enn foreldrene og de som er "nyankomne". Og blant de nyankomne er det også ulikhet med tanke på ressurser (Togeby 2003: 69).

Ser man på ressursene til for eksempel 1. og 2. generasjons innvandrere, er det store forskjeller mellom dem. Grunnen til dette er at innvandrere som har vokst opp i ”innvandringslandet” ligner jevnaldrende i det landet mer enn de ligner jevnaldrende nyankomne innvandrere (Togeby 2003: 85). Ulikheten mellom 1. og 2. generasjons innvandrere kan forklares med ulik oppvekst og andre erfaringer. Samme forklaring benyttes også om ulikhetene mellom etniske grupper. Med andre ord er ikke de ulikhetene som finnes mellom mange etniske grupper etnisk bestemt, men et resultat av svakere medbrakte ressurser (Togeby 2003: 69).

Lise Togeby hevder i boken *”Fra fremmedarbejdere til etniske minoriteter”* at barn av innvandrere som har god utdanning, som har kommet til Danmark i ung alder, som bor i områder med få innvandrere, med dansk ektefelle, har dansk statsborgerskap, snakker perfekt dansk, er medlem av idrettsklubb og er medlem av enten en forening for etniske minoriteter eller en fagforening har man størst evne til å handle og tenke politisk. Og av alle disse egenskapene fremheves det at utdanning og språkkunnskaper har den største betydningen (Togeby 2003: 77).

En hovedkonklusjon i den danske undersøkelsen er at ressurser, sosiale og politiske, er viktig når man skal forklare den lave graden av deltagelse (Togeby 2003: 85). Men det påpekes at ressurser ikke bare er viktig for innvandrere, men for alle medlemmer av samfunnet. I den forbindelse er det et lyspunkt at ressursknapphet ikke vil gå i arv, men at de som vokse opp i Danmark opparbeider seg politiske og sosiale ressurser gjennom oppveksten. I følge Togeby er dette en universell ”sannhet” som gjelder i alle land (Togeby 2003: 85).

3.2.7 Oppsummering

Avslutningsvis vil jeg sammenfatte forskningen om innvandrere og valgdeltagelse med funnene fra en multivariat analyse av valgdeltagelsen etter valget i 1995, med kontroll for botid, sivilstatus og kjønn. Denne analysen avdekket at variabelen vestlig/ikke-vestlig bakgrunn *”ble kraftig redusert og markerte seg ikke lenger som statistisk utsagnskraftig”*. Derimot fant man ut at tilbøyeligheten til å stemme økte med lengden på botid, større blant kvinner enn blant menn, og større blant gifte (Bjørklund 1999: 160).

3.3 Trekk ved partiene

Denne delen av kapitel 3 vil ta for seg teorier om og funn ved partiene som kan forklare innvandrernes deltagelse i valg og politikk. Utgangspunktet for denne delens underkapitler er de to oppgavene som tradisjonell har blitt tillagt partiene, å rekruttere politiske ledere og å skape politiske programmer. Oppgaven med å rekruttere politiske ledere består i å finne personer til å besitte ulike verv og stillinger, her er det altså snakk rekruttering. Mens oppgaven med å skape politiske programmer består i å utforme og søke oppslutning om politiske tiltak (Heidar 1990: 18). I tillegg vil jeg også fokusere på partienes kontakt med velgerne.

3.3.1 Politikk utforming

Partiene lager med jevne mellomrom ulike politiske programmer. Gjennom utarbeidelsen av disse politiske programmene fungerer partiene som en kanal for den demokratiske folkeviljen, på dennes vei mot statsmaktens utøvende organer (Heidar 1990: 18). Av den grunn er det viktig at partiene i denne prosessen pleier sin kontakt med både medlemmene og velgerne slik at deres ønsker og krav blir partiets politikk. Med andre ord at de politiske programmene er i overensstemmelse med meningen til de partiene henvender seg til (Heidar 1990: 18). Partiprogrammene og vedtektene bestemmes i partienes høyeste organ, landsmøtene, som består av representanter for medlemmene (Heidar og Saglie 2002: 55). I boken *"Hva skjer med partiene?"* (Heidar og Saglie 2002) har forfatterne undersøkt hvilke saker som medlemmene av partiene og partienes landsmøte delegater ser på som viktige og hvilke saker som er de ulike partienes hjertesaker. I de undersøkelsene nevnes ikke innvandring eller lignende saker som viktige eller som hjertesaker, bortsett fra Frp som vil gjøre det vanskeligere å innvandre til Norge. Undersøkelsen viser også at innvandring og saker som omhandler innvandrere ikke er tema i de fleste partiene, og at det kun er i Venstre og Arbeiderpartiet at innvandringspolitikken har blitt diskutert på landsmøtet (Heidar og Saglie 2002: 60).

På de ulike landsmøtene spiller media en stor rolle, det hevdes blant annet at medias sterke tilstedeværelse på landsmøtene påvirker dagsorden og politikken (Heidar 1990: 42). Det hevdes også at partiene retter seg etter medias dagsorden fordi "kostnaden" for et parti å holde fast på et tema lenge nok til at det blir en del av medias dagsorden vil være for stor til at det er "lønnsomt" (Heidar 1990: 32). Når det gjelder innvandring og saker som omhandler

innvandrere kan ikke media få skylden for landsmøtenes lave interesse. Dette fordi i en undersøkelse som tok for seg pressens dagsorden i lokalvalgene fra 1991 – 2003 ble det sett på nærmere på hvilke saker som preget nyhetsbilde i en rekke aviser. Undersøkelsen ble foretatt ved at man søkte i søkeprogrammet A-tekst på en rekke søkeord, som for eksempel skatt, velferd og ”innvandr”, og så hvor mange treff man fikk. Søkeordet ”innvandr” var et samleord for ordene innvandrere, innvandring og innvandringspolitikk (Bjørklund 2005: 55). Funnet fra denne undersøkelsen når det gjelder søkeordet ”innvandr” viser at det er et tema som har en sterk variasjon i mediene fra valg til valg, men det er et tema som går igjen i mediene. Ved valgene i 1995 og 1999 var det for eksempel nesten dobbelt så mange treff på det søkeordet som ved valgene i 1991 og 2003. Totalsett har det fra valget i 1991 til valget i 2003 vært en minimal økning i antall treff på søkeordet, den økningen som har vært var på fire treff. Sammenlignes søkeordet ”innvandr” med andre søkeord ved valget i 2003, har for eksempel ”Skole” over 1000 treff mer. ”Skatt” har 700 treff mer, ”Arbeidsledig” har fem treff mer og søkeordene ”Muslim” og ”Pakistan” har 100 treff mindre. Sett i forhold til alle treff har søkeordet ”Innvandr” en andel på kun 3.1 % (Bjørklund 2005: 56). Det er verdt og merke seg at den eneste ”lokalavisen” som ble undersøkt ble gitt ut i Oslo og Akershus, og at det av den grunn kan være annerledes i andre lokalaviser (Bjørklund 2005: 55).

Totalt sett viser undersøkelsen at media er lite opptatt av innvandring, men i større grad enn partiene. Det at partiene/velgerne er mindre opptatt av innvandring enn media har også blitt bekreftet i andre undersøkelser. Undersøkelser i både Norge og Danmark viser for eksempel at innvandring står sterkere på medias enn velgernes dagsorden, målt etter viktigste sak (Bjørklund 2005: 56).

Tiltross for at innvandring er et område som det fokuseres lite på i media og i de ulike partiene, hevdes det at innvandring er en sak som har kommet for å bli. Problemet er bare at innvandringsspørsmålet lett lar seg påvirke av andre hendelser som tiltrekker medias oppmerksomhet (Bjørklund 2005: 56). Forskning viser også at det faktisk at verken media eller partiene er spesielt opptatt av innvandringsproblematikk og politikk som opptar innvandrere, nødvendigvis ikke betyr at de sakene ikke får oppmerksomhet. Det har blitt hevdet det at minoritetsperspektivet har blitt integrert i den øvrige politikken og at de aller fleste partiene har innarbeidet dette i sine programmer. *”Minoritetsspørsmål er ikke lenger et saksområde bare for særlig interesserte, men innbakt i spørsmål alle må ta stilling til”* (Rogstad 2002: 202). Samme utvikling har for øvrig også vært tilfelle for kvinnepolitikk og miljøvern, de begynte som sær saker og ble tilslutt innarbeidet i den allmenne politikken. At

saker som omhandler innvandrere blir innarbeidet i den generelle politikken er ikke bare positivt, det kan også gjøre det vanskeligere å argumentere for minoritetsinteresser som faller utenom. Og selv om minoritetenes interesser kommer på dagsorden er det også en utfordring å sikre at de legitimeres og tillegges vekt (Rogstad 2002: 202).

En begrunnelse for at partiene ikke er opptatt av innvandring og saker som omhandler innvandrere kan være påstanden om at norske partier preges av de konfliktlinjene som har preget norsk politikk gjennom størstedelen av det 20. århundre. Selv om samfunnet har endret seg så er disse konfliktlinjene det grunnleggende element i det politiske systemet (Heidar og Saglie 2002: 127). Noe som også vises gjennom de stabile holdningene på medlemsnivå og blant landsmøtedelegatene (Heidar og Saglie 2002: 141).

Med bakgrunn i de stabile holdningene til politikerne og konfliktlinjene er det derfor grunn til å anta at partiene ikke fanger opp de sakene som interesserer innvandrere. I den forbindelse har det blitt argumentert for at når myndighetene, og i dette tilfelle partiene, ikke klarer å håndtere viktige politiske problemer, vil det på lang sikt føre til at befolkningen blir misfornøyd med det politiske systemet. Og hvis befolkningen mister troen på det politiske systemet kan dette også på sikt føre til misnøye med politiske myndigheter, politiske institusjoner og den demokratiske prosessen (Huseby 1999: 128).

3.3.2 Rekruttering

Teorien om det representative demokratiet sier at de valgte skal være et speilbilde av befolkningen, sosialt, økonomisk og demografisk, men også når det gjelder verdier, oppfatninger og meninger. Hensikten er at nasjonal forsamlingen skal fatte beslutninger som befolkningen selv ville ha tatt (Heidar og Esaiasson 2000: 83). Det skilles mellom primær og sekundær representativitet. Primærrepresentativiteten er meningsrepresentativiteten i et politisk system. Mens sekundærrepresentativiteten er i hvilken grad de valgte gjenspeiler de bakgrunnskjennetegn som anses politisk relevante, for eksempel kjønn, alder og rase (Heidar 1990: 60).

Primærrepresentativiteten innebærer at velgerne stemmer på politiske ideer og ikke personer, ved at partiene går til valg på programmer som er bindende for de valgte representantene. Men også sekundærrepresentativitet er viktig. Geografisk representativitet er for eksempel grunnlovsfestet, men også kjønn alder og bosted står sentralt. Men i det siste har også etnisk representasjon fått oppmerksomhet (Heidar og Saglie 2002: 82). Viktigheten til

sekundærrepresentativitet er det flere grunner til. En grunn er at det ikke er tilstrekkelig å vise til at representantene følger gruppens mening, fordi mange saker blir avgjort på bakrommet. For det andre har den økte fokuseringen på kjønn i representativitetssammenheng ført til at kvinnesaken har fått oppmerksomhet og kommet på dagsorden. For det tredje er ulike gruppers representasjon et spørsmål om rettferdighet, at alle grupper har like stor makt. Og tilslutt er representativitet viktig for markedsføring og imagebygging (Heidar og Saglie 2002: 82). Det trekkes også frem at sekundærrepresentativitet bidrar til en bedre primærrepresentativitet, øker deltagelsen til grupper som deltar lite og kan føre til bedre oppslutning om systemet (Heidar 1990: 60).

Tradisjonelt har det vært slik at partipolitikerens fremste kjennetegn er at han har sitt rotfeste i det miljøet partiet tradisjonelt har representert. Og at det bare er de mest engasjerte som blir politisk aktive. Sjansen for å bli politisk aktiv er også større dersom politikken er kommet inn med morsmelken, man er i miljøer som oppmuntrer, oppholder seg i miljøer der politikk er en del av hverdagen eller er i miljøer der politikk fører til fordeler eller sosial kontakt (Heidar 1990: 58-59). Disse kjennetegnene kan brukes som forklaring på hvorfor ikke innvandrere er aktive. Men også det at innvandrere har begrenset kunnskap om norske partier, og at partiene er dannet med bakgrunn i konflikter som innvandrene ikke er en del av kan forklare innvandrernes lave partiaktivitet (Bjørklund 1999: 167). Spesielt dette med manglende kunnskaper er noe som går igjen, studier viser for eksempel at innvandrere har generelt dårlig kunnskap om partiene (Bjørklund og Kval 2001: 53). En annen årsak til at det er få innvandrere i partiene er at partienes nominasjonsprosesser ikke bidrar til å fremme innvandrerkandidater. I de prosessene står kjønn, alder og bosted sentralt, og det vil med andre ord si at innvandrere konkurrerer på lik linje med alle andre. Og da viser forskning at de som regel går tapende ut. Men det er også tegn til endring, for eksempel har etniske minoriteters representasjon fått mer og mer oppmerksomhet (Bjørklund og Kval 2001: 78). Og at de inkluderingstiltakene som finnes har som mål å *”organisere samfunnet på en slik måte at alle får de samme rettigheter, plikter og muligheter til deltakelse”*⁶.

Den økende fokuseringen på at innvandrere skal ha like muligheter som resten av befolkningen, og at etniske minoriteter skal være representert i politiske partier. Har ført til at det har kommet flere politikere med innvandrerbakgrunn. Men de politikerne som finnes med minoritetsbakgrunn hevdes det at ofte blir fotsoldater for sine partier. De kan bli betraktet som partienes gisler, fordi de først og fremst blir sett på som viktige for å sanke stemmer blant velgere med minoritetsbakgrunn (Ansari og Quereshi 1998: 37). I en studie blir også partiene

kritisert for å ikke ha ambisjoner om å få frem politikere med minoritetsbakgrunn, og at minoritetsperspektivet er fraværende når det gjelder å utforme politikken og valg av ledere (Ansari og Quereshi 1998: 43).

Det finnes også de som ikke mener at det er noe stort problem det at innvandrere er nesten fraværende på lister og som blir valgt. Disse hevder at det ikke spiller noen rolle hvor mange innvandrere som er på lista eller som blir valgt inn. Det er uansett programmene som styrer, og er bindende. Og i partigruppene hersker disiplinen, ”...*de som blir valgt stemmer uansett sammen med resten av gruppa*” (Heidar og Saglie 2002: 82). Er det slik som de sier er det hvert fall viktig at innvandrere er medlem i partiene og deltar i prosessen med å lage partiprogrammene.

I forbindelse med en studie av nedgangen i partiidentifikasjonen i Norge, hevdes det at partiidentifikasjonen går i sykluser. Begrunnelsen er at partiene har egenskaper som gjør at de kan endre seg i takt med endrede situasjoner. Men at partene foretar disse endringen sakte og gradvis, og at det vil ta en stund før partiene fanger opp sine velgere igjen. Denne forklaringen må også ses i sammenheng med at partiene i dag har det vanskelig å orientere seg da ideologiene er borte. Eksempelvis er det stadig nye tema som kommer og går (Jenssen 1999: 161).

En mulig løsning på problemet med lav partiaktivitet og nedgang i partiidentifikasjon kan være gjennom inklusivitet. Dette kan for eksempel gjøres gjennom lavere gjerder mellom medlemmer og ikke-medlemmer, og dette kan gjøre partimedlemskap og partiaktivitet mer attraktivt (Heidar og Saglie 2002: 63-64).

Krav om åpenhet og inklusivitet har også blitt reist i forbindelse med prosessen å nominere kandidater til ulike valg. Dette har enkelte partier tatt til etterretning og gjort noe med ved at de utvider jakten på kandidater. For eksempel ved å be medlemmene anbefale kandidater eller ved å annonsere etter kandidater (Heidar og Saglie 2002: 70). Denne måten å trekke til seg nye medlemmer på blir ikke sett på som ideelt. For eksempel når medlemmer verver venner og bekjente, hevdes det at de skjevhetene som allerede finnes vil bli opprettholdt eller forsterket. En påstand i den forbindelse er at enhver vervekampanje kan tenkes å forsterke skjevhetene i partiene hvis de ikke er nøye målrettet (Heidar og Saglie 2002: 84).

Barrierene mellom partiene og omgivelsene senkes ikke bare ved å sende medlemmene ut i samfunnet for å reklamere for partiet, men også ved å trekke ikke-medlemmer inn i partiet. På toppnivå fungerer dette ved at partiet trekker inn resurser utenfor partiet, for eksempel fra berørte grupper. På lokalt nivå er ikke dette like enkelt. Høyre har en løsning på problemet.

De kaller ikke-medlemmer for registrerte sympatisører, og knytter de til partiet gjennom saksbaserte informasjonsnettverk. En fordel for partiene med slike nettverk er at de kan få innspill uten å slippe de til når formelle beslutninger treffes (Heidar og Saglie 2002: 64-65).

Partienes økte fokusering på inklusivitet finnes det også eksempler på når det gjelder innvandrere. Under valgkampen i 1999 så man klare tegn til at partiene ikke bare betraktet innvandrerne som objekter, dvs. en gruppe fremmede som observeres og diskuteres, men også som subjekter som de kunne appellere til (Bjørklund og Kval 2001: 95). Dette var også noe som man fant ved valget i 2001. Da det ble observert at innvandrere og innvandring i økende grad ble omtalt som et samfunns gode, tilskudd av arbeidskraft og aktive samfunnsborgere, og ikke som et samfunnsproblem med arbeidsledighet og kriminalitet. Det var klare tegn til at *”pendelen hadde snudd”*, fra et økonomisk problem til potensial, og fra et politisk objekt til et subjekt (Rogstad 2002: 174).

Til tross for at partienes forsøk på å inkludere innvandrerne viser undersøkelser at utenlandske statsborgere i betraktelig mindre grad enn norske statsborgere vet hva partiene står for (Bjørklund og Kval 2001: 52-53). Vi står dermed ovenfor en utfordring; minoritetene må anerkjenne og delta i det demokratiske system, og de må selv bli aksepterte deltagere (Rogstad 2002: 201). I tillegg forutsettes det at de selv deltar og fremmer sine behov (Rogstad 2002: 174).

Det finnes også de som hevder at fremmedfrykt kan være grunnen til at de politiske partier har svært få innvandrere i ledende posisjoner og på valglistene. Fremmedfrykten kan også være grunnen til at de politiske partiene ikke har spesielle tiltak for å verve innvandrere inn i sine partier. Fordi partiene pga fremmedfrykten er forsiktige med å ha tiltak kun ovenfor innvandrere⁴. En annen mulig grunn til at økt innvandrer representasjon ikke er noe partiene er opptatt av kan være at det er kun i det sentrale østlandsområdet at innvandrere er en betydelig andel av innbyggerne. I resten av landet er det kun en liten andel innvandrere bosatt i hver kommune, og da blir ikke innvandreres fravær i partiene sett på som et problem.

Til tross for at innvandrere holder seg utenfor partiene hevdes det at *”utvilsomt har politiske partier vist åpenhet ovenfor innvandrere”* og det er snakk om en vellykket politisk integrasjon (Bjørklund og Bergh 2005:194). Problemet er bare at politisk integrering av personer med minoritetsbakgrunn ennå ikke kommet så langt at de for eksempel møter i TV debatter om temaer som ikke har med innvandrere å gjøre (Rogstad 2002: 193).

3.3.3 Kontakt med velgerne

Politiske partier har tradisjonelt tre overordnede målsettinger; vinne valg, få regjeringsmakt og gjennomføre sin politikk. I forhold til valg forsøker partiene å maksimere sitt stemmeantall, og for å klare dette må partiene nå ut til hver enkelt velger med sitt budskap. Samt markere sin profil og sine valgløfter i forhold til konkurrerende partier og politikere (Valen og Narud 2004: 59). Det er i den forbindelse viktig for partiene at den strategien de velger fører til at de kommer i kontakt med velgerne. Studier viser at partienes strategi for å nå ut til velgerne har endret seg fra å fokusere på direkte kontakt med velgerne (politiske møter, husbesøk, stands) til å fokusere på mer medierte kontakt (radio, fjernsyn, internett og aviser) (Waldahl og Aardal 2004: 255). En konsekvens av måten de kommuniserer med velgerne er at det blir en skjevhet i forhold til hvem de kommer i kontakt med. For eksempel hevdes det at den økende bruken av e-post og internett fører til at partiene først og fremst kommer i kontakt med de som har ressurser og er aktive (Heidar og Saglie 2002: 64).

Heller ikke den økte bruken av media er uten konsekvenser for partiene. Grunnen til dette er at den økte mediebaserte kontakten med velgerne gjør det viktigere enn tidligere hvilke saker partiene konsentrerer seg om, og hvilket standpunkt partiene tar i de ulike sakene (Aardal mfl 2004: 23). Konsekvensen av dette er at partiene i stadig sterkere grad kun fokuserer på de sakene som opptar og engasjerer mengden, og i mindre grad engasjerer seg i de sakene som opptar mindre grupper (McDonald og Rabinowitz 1993: 66).

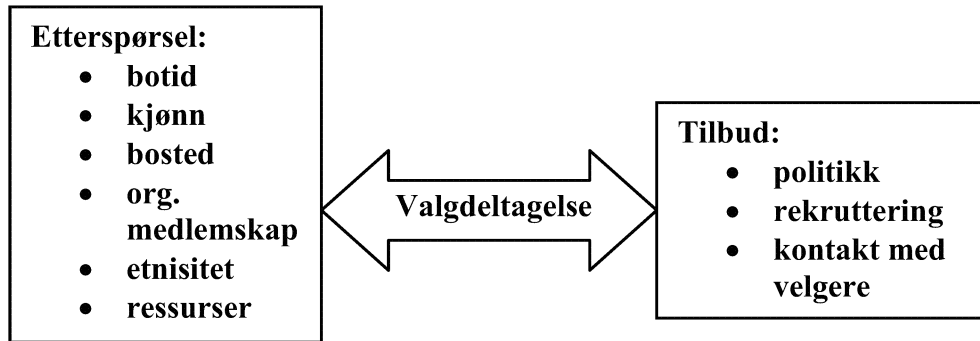
Ser man partienes endringer i forbindelse med innvandrere og deres ressurser, er det klart at innvandre i stor grad taper på utviklingen. Grunnen til dette er undersøkelser som viser at etniske minoriteter har svakere politiske og sosiale ressurser enn resten av befolkningen (Togeby 2003: 69). Med andre ord er det grunn til å anta at innvandrere ikke er like fortrolig med internett og e-post, slik at de dermed faller ut av partienes informasjonskanal. En annen grunn til at innvandrere taper på denne utviklingen er at en mer mediert valgkamp vil medføre at språk og kunnskap er av betydning for muligheten til å delta, med andre ord at integrering er av betydning. Konsekvensen av dette er at mange innvandrere vil falle utenfor (Togeby 2003: 77).

I tillegg til disse to konsekvensene vil også saker og spørsmål som kun innvandrere har interesse i, i mindre grad fanges opp av partiene. Da den økende bruken av media fører til at partiene i større grad kun vil konsentrere seg saker som den store delen av befolkningen er opptatt av.

3.4 Modellen sett i lys av teorien

Etter å ha gått nærmere inn på trekk ved innvandrerne og partiene som kan forklare de ikke-vestlige innvandrernes deltagelse i valg og politikk, velgeren jeg å utdype de to sidene av modellen.

Modell II

På etterspørselssiden har jeg inkludert de egenskapene ved de ikke-vestlige innvandrerne som teorien hevder har betydning for om innvandrere deltar eller ikke. Og på tilbudssiden har jeg inkludert hva som påvirker partienes tilbud.

I kapittel 5 vil jeg vurdere modellen opp mot de funnene jeg har fra datainnsamlingen, og eventuelt endre modellen slik at den er i overensstemmelse med mine funn.

4.0 Metode

Formålet med enhver undersøkelse er å utforske en problemstilling. Metode er fremgangsmåten som benyttes for å innhente empiri, som den virkeligheten vi er interessert i kan beskrives ut ifra. I denne delen av oppgaven vil jeg begrunne og drøfte mine metodologiske valg. Hensikten er å vurdere styrker og svakheter ved min datainnsamlingsprosess, i tillegg å forhindre at de resultatene jeg kommer frem til ikke er skapt av undersøkelsen, men at de skyldes virkeligheten (Jacobsen 2005: 18- 19).

Enhver metodologisk prosess vil inneholde flere faser. I disse ulike fasene tas det valg som blir bestemmende for hvilken form oppgaven vil ha. Det aller første som må gjøres er å bestemme en problemstilling. Neste steg er å bestemme seg for hva slags undersøkelsesdesign som skal benyttes, for deretter å avgjøre hvilken metodisk tilnærming som skal benyttes. Å avgjøre hvordan informasjonen skal samles inn, og hvem den skal samles inn blant er den neste fasen. Etter å ha samlet inn de aktuelle dataene, må det foretas analyser av disse og trekkes konklusjoner. Før man avslutter med å se nærmere på funnene og konklusjonen, for å forta en kritisk vurdering (Jacobsen 2000: 45).

Jeg vil i dette kapittelet følge disse fasene i redegjørelsen av mine metodologiske valg.

4.1 Problemstilling

I prosessen med å utforme en problemstilling har gjennomførbarhet vært et viktig moment. Derfor har jeg vært oppmerksom på at det teoretiske omfanget ikke skal bli for vidt, noe som kan skape problemer med gjennomførbarheten av oppgaven (Ryen 2002: 77). Mitt utgangspunkt har hele tiden vært å ”... *si mye om lite, ikke omvendt*” (Ryen 2002: 76). Av disse grunner valgte jeg å formulere problemstillingen som følgende ***”Ikke-vestlige innvandrere deltar sjeldnere enn etniske nordmenn i valg, hvorfor er det slik?”***

Tanken med denne problemstillingen er at jeg skal se nærmere på innvandrere i Oslo, og undersøke hvorfor de deltar i mindre grad enn etniske nordmenn i valg. For å gjøre dette gjennomførbart skal jeg se nærmere på to bydeler med relativt lik andel innvandrere, men som skiller seg ut i forhold til valgdeltagelsen til innvandrerne. De jeg ønsker å intervju om denne problemstillingen er lokalpolitikere og representanter for innvandrerorganisasjoner. I den forbindelse er det viktig å være oppmerksom på at jeg ikke er ute etter å se nærmere på egenskaper ved bydelene, men kun egenskaper ved de som bor i bydelene.

I arbeidet med å bestemme og formulere en problemstilling har jeg foretatt en rekke beviste avgrensninger, men jeg har også foretatt en rekke ubeviste avgrensninger. Dette kan for eksempel være avgrensninger man foretar på bakgrunn av sin virkelighetsoppfatning. Av den grunn er det viktig i et undersøkelsesopplegg å være bevist på hva en ikke studerer, og hvorfor noe velges bort (Jacobsen 2005: 69). I denne oppgaven har jeg derfor forsøkt å ha et "åpent sinn" under hele prosessen, slik at de bakenforliggende antagelsene og oppfatningene jeg selv har ikke former oppgaven på noen måte. På den annen side går det aldri an å ha et helt åpent sinn, og dermed kan jeg aldri være helt sikker på at oppgaven ikke er formet av mine bakgrunnsoppfatninger.

4.2 Undersøkelsesopplegget

"Ethvert forskningsopplegg vil måtte representere en avveining mellom det som er ideelt ønskelig og det som er praktisk gjennomførbart" (Halvorsen 1993: 61).

Undersøkelsesdesignet vil også ha betydning for undersøkelsens pålitelighet (Jacobsen 2000: 73). Valget av undersøkelsesopplegg står mellom å gå i bredden eller dybden, og om vi ønsker å beskrive eller forklare (Jacobsen 2005: 87). Jeg velger i denne oppgaven å gå i dybden og forklare hvorfor innvandrere deltar i mindre grad enn nordmenn ved valg.

Når man velger en eksplorerende undersøkelse er det en fordel å konsentrere seg om få enheter, med andre ord et intensivt opplegg (Jacobsen 2000: 46). I denne undersøkelsen velger jeg et intensivt opplegg, jeg foretar dybdeintervjuer på noen få enheter. Ut i fra min problemstilling, blir dette et naturlig valg i og med jeg allerede har begrenset min problemstilling til kun å gjelde noen få enheter, lokalpolitikere i to av Oslos bydeler og representanter for innvandrersorganisasjoner. Det jeg ønsker å gjøre gjennom intervjuene er å gå i dybden og finne ut hvordan informantene ser på innvandrere og hva slags erfaring de har med innvandrere og deltagelse. Nettopp dette er en av styrkene ved intensive design, de gir en god forståelse, først og fremst av det enkelte individ og den konteksten det inngår i. Den interne gyldigheten er derfor gjerne stor (Jacobsen 2000: 82).

En annen grunn til valget av et intensivt opplegg er at jeg får veldig mye informasjon fra de jeg intervjuer. I tillegg slipper jeg problemet med lav svarprosent som kan forekomme ved et kvantitativt undersøkelsesopplegg. Alternativt kunne jeg ha valgt et opplegg med mange enheter og få variabler. Den type opplegg vil riktig nok ha gitt omfattende informasjon, men av en overfladisk karakter (Jacobsen 2000: 82).

Intensive undersøkelser har også svakheter. For eksempel at de blir veldig spesifikke, og av den grunn kun kan uttale seg om en bestemt kontekst eller noen få individer. Dette betyr med andre ord at man mister muligheten for å generalisere de funnene en har gjort. Problemene med generalisering kan også være en styrke ved at man kun ønsker å si noe om akkurat de man intervjuer (Jacobsen 2000: 75).

På fagspråket kalles det undersøkelsesopplegget jeg skal gjennomføre for Små-n-studier. Her velger man ut et fåtall enheter og går i dybden på disse. I faglitteraturen vektlegges det at Små-n-studier er en god metode å benytte hvis man skal undersøke fenomener, i tillegg til at denne metoden gir en rik og detaljert beskrivelse av et bestemt fenomen (Jacobsen 2005: 93). Med bakgrunn i at jeg ønsker å gå i dybden på de informantene jeg har er Små-n-studier et meget godt egnet undersøkelsesopplegg.

I forbindelse med Små-n-studier anbefales det at hvis man skal få best utbytte lønner det seg å ha enheter fra ulike kontekster (Jacobsen 2005: 93). Denne undersøkelsens informanter vil komme fra mange ulike miljøer. For eksempel er lokalpolitikeren fra to ulike bydeler, og innen hver bydel er de fra ulike partier. Riktig nok kommer 3 av informantene fra SV, men disse har ulik bakgrunn. For innvandrerinformantens del kommer de fra svært ulike miljø og kulturer. Disse ulike kontekstene/miljøene som informantene kommer fra vil kunne gi meg en rik og mangfoldig beskrivelse av hvordan innvandrere selv ser på fenomenet valgdeltagelse.

4.3 Metodisk tilnærming

I denne undersøkelsen har jeg valgt å benytte meg av kvalitative data. Dette har jeg valgt fordi at når en velger eksplorerende problemstillinger er det en fordel å velge en metode som får frem mange nyanser og gjør at man kan gå i dybden. Ut i fra slike krav er det da fordelaktig å velge en kvalitativ tilnærming, med få enheter.

En annen viktig styrke ved kvalitativ forskning, og da særlig ved intervju, er at man får frem aktørens perspektiv, det vil si den intervjuede kan svare slik han/hun mener det. Ikke som i et spørreskjema der respondenten ofte må sette kryss i den boksen nærmest sitt valg, fordi svarene her er allerede gitt gjennom gitte svaralternativer (Ryen 2002: 19).

Det finnes også ulemper ved å velge en kvalitativ undersøkelse. For eksempel ulemper som følge av at det blir vanskelig å generalisere og at kvalitative undersøkelser ofte er mer ressurskrevende.

Selv om det finnes mange argumenter mot kvalitativ metode, er fleksibiliteten som kvalitativ metode gir mer tungtveiende. Dette begrunner jeg med at i mine intervjuer vil jeg finne ut mer og ny informasjon, for eksempel at det under et intervju dukker opp aspekter som jeg ikke i utgangspunktet hadde tenkt på. Av denne grunn vurderer jeg kvalitativ metode som den mest fordelaktige metodiske tilnærmingen.

4.4 Datainnsamlings metode

I min undersøkelse ønsket jeg å benytte et åpent individuelt intervju som datainnsamlingsmetode. Tanken er å få til en samtale med respondenten som foregår ansikt til ansikt, hvis ikke det er mulig vil jeg forsøke å få til et telefonintervju. I det lengste ville jeg etterstrebe og ha ansikt til ansikt intervju. Grunnen til at jeg vil etterstrebe å ha ansikt til ansikt er at det er fordelaktig med tanke på fortrolighet mellom intervjuer og informant (Jacobsen 2005: 143). En annen fordel ved ansikt til ansikt intervju er at man får med seg kroppsspråk og ulike faktorer.

I prosessen med å avtale intervju hadde jeg som utgangspunkt at intervjusituasjonen skulle være så naturlig som mulig for respondentene. Av den grunn ønsket jeg også at informantene skulle bestemme hvor intervjuet skal foregå. Men jeg poengterte ovenfor informantene at jeg ønsket å gjennomføre intervjuene på et sted der vi kunne samtale uforstyret og fritt. Antagelsen er at når et intervju foregår i omgivelser hvor respondenten kan snakke uforstyret og fritt, bidrar det til at omgivelsene ikke spiller inn på svarene som gis (Jacobsen 2000: 134). De endelige intervjuene foregikk på ulike steder. Fire av intervjuene foregikk på ulike kafeer, og de resterende ble intervjuet enten på arbeidsplassen eller på møtelokaler de disponerte. I tillegg ble et intervju gjennomført pr telefon.

Mitt utgangspunkt var at jeg ønsket å intervju alle informantene i et eller annet møtelokale, og var skeptisk til å foreta intervjuer på kafeer. Men da informantene selv foreslo å bli intervjuet på kafé, gikk jeg med på dette.

Intervjuene på kafé foregikk stort sett greit bortsett fra ett intervju, hvor det var et relativt høyt støynivå på den aktuelle kafeen. Dette støynivået medførte jeg valgte å ikke ta oppsamlingen på bånd, fordi jeg vurderte det slik at det ville være altfor mye støy på båndopptakeren til opptaket det ville ha noen verdi.

Det å ta opp intervjuer på bånd gir den fordel at jeg får med meg alt som blir sagt, og at jeg dessuten kan krydre oppgaven med direkte sitater (Jacobsen 2000: 135). Et problem med bruk av båndopptaker er at det ofte kan en kunstig trygghet for intervjueren. I troen om at

båndopptageren tar opp alt kan ofte en intervjuer notere mindre og konsentrere seg mer om "samtalen". Å stole fullt og helt på en båndopptager er skummelt, fordi det kan hende at båndopptageren svikter. Hvis det skjer og man ikke har tatt notater vil intervjuet være forgjeves (Jacobsen 2005: 148). Dette mulige problemet var jeg klar over ved mine intervjuer, og derfor noterte jeg også. Dette skulle vise seg å være svært gunstig for meg, fordi under et av intervjuene fikk jeg tekniske problemer med båndopptager. Heldigvis hadde jeg da mine notater å støtte meg på i ettertid.

Det er ikke alltid at båndopptager kan benyttes, for eksempel når det er et ønske fra informantene at det ikke skal benyttes. Slike ønsker er noe jeg som intervjuer må respektere. Selve bruken av båndopptager har også sine negative effekter, foruten de nevnte mulige tekniske problemene kan det også hende at enkelte opptrer annerledes når det blir brukt båndopptager (Jacobsen 2005: 148). Dette ønsket jeg å unngå ved å at jeg før intervjuene startet spurte informantene om det var greit at jeg tok opp intervjuet på bånd. Alle bortsett fra en sa at det var greit. Den informanten som sa det ikke var greit ble selvfølgelig respektert, og jeg kun noterte.

I utgangspunktet var jeg skeptisk til å foreta intervju pr telefon, men da det ikke lot seg å foreta det ene intervjuet på en annen måte måtte jeg gjennomføre intervjuet pr telefon. En annen grunn til at jeg bestemte meg for å gjennomføre telefonintervju var at dette intervjuet var det siste av 9 intervjuer. Og dermed følte jeg at den erfaringen jeg hadde opparbeidet meg ville motvirke eventuelle negative effekter av telefonen. Under selve intervjuet var jeg hele tiden oppmerksom på de ulemper et telefonintervju kan innebære, og forsøkte å forhindre de. Nå kan jeg aldri få svar på om dette fungerte. Men ut i fra opptaket av dette intervjuet, bearbeiding og min egen vurdering føler jeg i ettertid at intervjuet ble gjennomført på en akseptabel måte.

Før selve intervjuprosessen startet tenkte jeg nøye igjennom hva jeg faktisk ville spørre om. I tillegg utarbeidet jeg, for å forsikre meg om at jeg faktisk får svar på det jeg ønsker, en intervjuguide (vedlegg 1). Med bakgrunn i modell II. Denne intervjuguiden bestod kun av temaer, og ikke direkte spørsmål. Kritikken mot å ha en intervjuguide går på at den binder for mye av samtalen opp (Ryen 2002: 97). Og dette poenget var jeg fullt klar over. Dette forsøkte jeg å motvirke ved å ha som utgangspunkt at samtalen skulle "flyte fritt". Hensikten med intervjuguiden var kun å sikre at jeg faktisk fikk svar på det jeg ønsket å få informasjon om, med andre ord var det semistrukturerte intervjuer (Ryen 2002: 99). Rent praktisk ønsket jeg å

gjennomføre dette ved å la samtalen flyte fritt, og til slutt eller ved naturlige stopp kontrollere opp mot intervjuguiden at jeg faktisk har fått svar på det jeg ønsker.

I ettertid viste det seg at dette ikke fungerte helt som det skulle da alle informantene ikke hadde så mye kunnskap om temaet. Dette medførte at etter første intervjuet skrev jeg om intervjuguiden, slik at den inneholdt flere konkrete temaer jeg kunne ta opp. Resultatet ble isteden at jeg stilte spørsmål hele tiden enn at intervjuet fløt fritt, og at intervjuet ble mer strukturert.

En utfordring for meg i forbindelse med intervjuene var at jeg intervjuet innvandrere, dvs. personer fra en annen kultur. Dermed var det en fare for at det kunne oppstå feiltolkninger av for eksempel kroppsspråk eller at manglende norskkunnskaper kan skape problemer. Dette forsøkte jeg under intervjuene å være oppmerksom på. Som i alle intervjuer hadde jeg også utfordringen med å forhindre at min "fysiske tilstedeværelsen" førte til at intervjuobjektet opptrådte unormalt (Jacobsen 2000: 136).

4.5 Utvalg av informanter

I prosessen med å velge ut informanter er det flere forhold som må avklares. Først må man velge ut det miljøet informantene skal komme fra, så må man avklare hvem man ønsker å intervju (Ryen 2002: 79). I denne oppgaven bestemte jeg på et tidlig tidspunkt at det var ikke-vestlige innvandrere innen Oslo, nærmere bestemt innen to av Oslos bydeler som jeg ville fokusere på. Grunnen til dette valget er at i Oslo har enkelte innvandringsgrupper en aktiv rolle i politikken, i tillegg til at Oslo er den byen hvor det bor flest innvandrere. Disse to trekkene gjør at jeg kan se nærmere på hvorfor noen grupper deltar og andre ikke, i tillegg at det høye antallet innvandrere i Oslo vil sannsynligvis gi meg et mer "korrekt" bilde enn andre kommuner.

Innefor teoretisk styrt design velger jeg å ta for meg case som er mest mulig lik med hensyn til alle variabler, bortsett fra den variabelen jeg ønsker å studere sammenhengen mellom (Andersen 97: 107). Det jeg ønsker er å studere er bydeler som skiller seg sterkt på den avhengige variabelen, men som har liten eller ingen variasjon på den uavhengige variabelen. Denne oppgavens avhengige variabel er "*ikke-vestlige innvandreres deltagelse i valg*", og den uavhengige variabelen er "*andel ikke-vestlige innvandrere i bydelen*".

Når det gjelder den avhengige variabelen ønsket jeg å velge ut en bydel med lav differanse mellom hele bydelens valgdeltagelse og de ikke-vestlige innvandrernes valgdeltagelse, og en bydel med høy differanse. Med andre ord to ekstrem tilfeller.

Grunnen til at jeg valgte å konsentrere meg om ekstrem tilfeller er at i de tilfellene hvor deltagelsen er avvikende fra normalen vil man kanskje ha tenkt mer over hvorfor den er som den er, enn i tilfeller hvor deltagelsen er lik normalen. Dessuten vil valg av en ekstrem case gjøre at fenomenet som skal studeres vil være tydeligere og observerbart (Eisenhardt 1989: 532-550).

På den uavhengige variabelen, ønsket jeg at utvalgsbydelene skulle ha en prosentvis andel ikke-vestlige innvandrere som er høyere eller lik gjennomsnittet for Oslo, som er på 18,2 % (Statistisk årbok for Oslo 2005).

Tabell II ^{7,8}

Bydel	Fremmøte % totalt i 2003	Fremmøte % i 2005	Innvandrere fremmøte 05	Ikke vestlig fremmøte 05	Diff mellom befolkning og innvandrere
Gamle Oslo	51,7	69	42	41	28
Grünerløkka	52,7	71,6	50	49	23
Sagene	56	74,8	50	48	27
St.Hanshaugen	56,9	75,7	55	55	21
Frogner	57,7	75	42	34	41
Ullern	67,7	83	59	55	28
Vestre Aker	69,3	82,3	70	62	20
Nordre Aker	70,3	83,7	70	67	17
Bjerke	60,1	75,2	54	54	21
Grorud	57,7	73,9	50	49	25
Stovner	57,4	73,4	64	64	9
Alna	57,7	72,2	60	60	12
Østensjø	65	78,9	58	57	22
Nordstrand	69	81,7	56	49	33
Søndre Nordstrand	57,8	73,3	57	57	16
Oslo Totalt	61,8	78,4		53	22,87

Tabell III ⁸

Bydel	Bydelens befolkning i 2003	Bydelenes % av befolkning i 2003	% Norske i 2005	% Vestlig i 2005	% Ikke-vestlig i 2005
Gamle Oslo	34 140	6,60	67,00	4,30	28,70
Grünerløkka	36 153	6,99	73,80	4,80	21,40
Sagene	28 763	5,55	80,00	4,00	16,00
St.Hanshaugen	26 423	5,11	83,70	6,80	9,50
Frogner	45 169	8,73	83,80	8,50	7,70
Ullern	26 606	5,16	88,60	5,30	6,10
Vestre Aker	40 100	7,75	89,10	5,10	5,80
Nordre Aker	39 957	7,72	88,00	4,20	7,80
Bjerke	23 857	4,61	70,00	3,00	27,00
Grorud	24 452	4,73	67,30	2,10	30,70
Stovner	27 885	5,39	65,50	2,20	32,30
Alna	43 322	8,37	64,30	2,20	33,50
Østsjø	42 305	8,18	83,90	2,60	13,50
Nordstrand	42 204	8,16	89,70	3,40	6,90
Søndre Nordstrand	32 830	6,34	59,70	2,90	37,40
Oslo Totalt	517 401	99,39	77,70	4,20	18,20

Tabell II og III inneholder den informasjonen som ble lagt til grunn for utvelgelsen av utvalgsbydeler. I tilknytning til tabell III er det viktig å være oppmerksom på at de som bor i Marka, i sentrum og de som ikke har fast bopel ikke regnes med blant bydelens befolkning. Og at dermed at bydelenes befolkning kun utgjør 99,39 % av Oslos innbyggere.

Ser man på de ikke-vestlige innvandrernes valgdeltagelse i Oslo er den lavere enn resten av befolkningens deltagelse, men det er store forskjeller mellom bydelene hvor stor differansen er mellom de ikke-vestlige innvandrernes valgdeltagelse og den øvrige befolkningens valgdeltagelse. For eksempel har den bydelen med laveste differanse kun en differanse på 9 %, mens den med størst differanse har 41 % (Aalandslid 2006).

I forhold til min faktiske utvelgelse av bydeler var det greit å velge ut den med den laveste differanse mellom de ikke-vestlige innvandrernes valgdeltagelse og bydelens totale valgdeltagelse. I denne bydelen, Stovner, var valgdeltagelsen til befolkningen totalt 73,4 %,

mens de ikke-vestlige innvandrerne hadde en deltagelse på 64 %. I tillegg har Stovner en andel ikke-vestlige innvandrere som er høyere enn byens totale andel. Av bydel Stovners ca 27 885 mennesker, er 65,5 % norske, 2,2 % vestlige innvandrere og 32,3 % ikke-vestlige innvandrere (Statistisk årbok for Oslo 2005).

Ved utvelgelsen av den andre bydelen kunne jeg ikke velge den bydelen med størst differanse mellom de ikke-vestlige innvandrerne og bydelens totale stemmegivning. Dette fordi denne bydelen, Frogner, har svært få innvandrere bosatt i bydelen. Isteden måtte jeg velge den bydelen med tredje høyest differanse mellom de ikke-vestlige innvandrerne valgdeltagelse og bydelens valgdeltagelse totalt. Denne bydelen, Gamle Oslo, hadde en differanse på 28 %, 69 % av den totale befolkningen deltok ved valget og kun 41 % av de ikke-vestlige innvandrerne. I tillegg tilfredsstiller denne bydelen kravet om andel ikke-vestlige innvandrere. Av Gamle Oslos befolkning på ca 34 140 mennesker, er 67 % norske, 4,3 % vestlige innvandrere og 28,70 % ikke-vestlige innvandrere (Statistisk årbok for Oslo 2005).

Neste steg i prosessen med å velge ut informanter er hvem som skal velges ut. Ved kvalitative intervju er det en et prinsipp om at man skal ha en viss variasjon i utvalget. De respondentene man velger ut skal kunne dekke problemstillingen best mulig, med andre ord de som er best egnet for oppgaven (Ryen 2002: 85). Et problem i den forbindelse er at man sjelden kan undersøke alle man ønsker (Jacobsen 2005: 170). Det utvalget man tar vil dermed få konsekvenser for påliteligheten og troverdigheten.

I prosessen med å velge ut informantene hadde jeg som kriterium at de skulle velges ut i fra hvem som har mest informasjon, sett i sammenheng med de ressursene jeg hadde (Ryen 2002: 85). Årsaken til at jeg valgte ut de enhetene som har mye og god informasjon er at det er svært ressursbesparende for meg. Men å foreta utvalg ut i fra disse kriteriene krever at jeg vet noe om hvor gode informasjonskilder de ulike respondentene er (Jacobsen 2005: 174). Utvelgelsen av lokalpolitikere foregikk ved at jeg tok kontakt med lokallagslederne for de største partiene i hver bydel, og spurte de om det var noen i deres lokallag som hadde litt innsikten i min problemstilling og som egnet seg som informant. De personene som da ble anbefalt tok jeg så kontakt med.

Da jeg skulle velge informanter fra innvandrersorganisasjoner fant jeg ut at de innvandrersorganisasjonene som finnes i Oslo ikke har egne bydelslag. Dette medførte at jeg måtte ta kontakt med innvandrersorganisasjoner som representerer hele Oslo.

Når det gjelder utvelgelsen av de faktiske innvandrersorganisasjonene hadde jeg noe informasjon om deltagelsen til innvandringsgrupper fra intervjuene med lokalpolitikere. Ut i

fra denne informasjonen valgte jeg å intervju etniske grupper lokalpolitikere trodde var aktive og grupper de ikke trodde var aktive. Valget falt på Tamiler, Pakistanere og Somaliere. Neste steg var å velge ut de konkrete organisasjonene. Dette ble en ganske omfattende prosess. Først tok jeg kontakt med lederne for Bydelsutvalgene og administrasjonen i bydelene. Da ble jeg anbefalt Tamilsk Ressurs- og veiledningssenter, som jeg da valgte ut. Problemet nå var finne flere organisasjoner, fordi ingen av bydelene viste noe særlig om innvandrersamfunnsorganisasjoner og kunne da heller ikke anbefale noen. Jeg tok da kontakt med Enhet for mangfold og integrering i bydel Grünerløkka for å høre om de kunne anbefale noen organisasjoner. Det de derimot kunne hjelpe meg med var en oversikt over alle aktive innvandrersamfunnsorganisasjoner i Oslo. Denne listen gikk jeg da igjennom og fant alle organisasjoner som var somaliske, for deretter å ”google” de. Gjennom denne prosessen fant jeg frem til at Somalisk Velferdsforening var en organisasjon som hadde uttalt seg en rekke ganger om politikk og integrering, og da ble de valgt. Samme metode ble også brukt for å finne en pakistansk organisasjon. Den pakistanske organisasjonen jeg til slutt valgte var Pakistansk Arbeiderforening i Norge, som er en organisasjon som i en rekke sammenhenger har uttalt seg om samfunnsproblemer.

Innledningsvis nevnte jeg at man bør velge informanter etter hvem som er mest informasjonsrike. Gjennom min utvalgstrategi føler jeg at de informantene jeg valgte er de som hadde best kunnskap. Dette vil jeg begrunne med at de som vet mest om egnede lokalpolitikere er lederne av lokallagene, og det var deres anbefalinger jeg fulgte i utvelgelsesprosessen. Når det gjelder informantene fra innvandrersamfunnsorganisasjonene, er jeg meget godt fornøyd med dem jeg fikk tak i. Men da det er lite kunnskap om innvandrersamfunnsorganisasjoner generelt i samfunnet, kan jeg aldri si sikkert hvilke informanter som kunne vært best.

4.6 Analyse

Etter et intervju sitter man igjen med svært mye informasjon, som må forenkles og struktureres (Jacobsen 2005: 185). En analyse av kvalitative data vil innebære at innsamlet materiale må beskrives, gjennom for eksempel transkribering av intervju. Funnene må også systematisere og kategoriseres, slik at innsamlet informasjon blir forenklet. I tillegg må all informasjon som er samlet inn sammenbindes og fortolkes (Jacobsen 2005: 187).

Etter intervjuene ble opptakene transkribert og notatene renskrevet, for å forenkle prosessen med å analysere hvert enkelt intervju og intervjuene samlet. Selve transkriberingen har både

fordeler og ulemper. Ulempen er tiden som det tar å transkribere, fordelene er helt klart i forhold til senere bearbeiding (Jacobsen 2000: 176).

Etter at jeg hadde renskrevet hvert enkelt intervju begynte selve innholdsanalysen. Dette gjorde jeg gjennom å forenkle hvert intervju, ved en kategorisering. De kategoriene jeg brukte var de ulike temaene i intervjuguiden (Jacobsen 2005: 194). Hvert intervju ble kategorisert ut ifra de samme kategoriene, slik at jeg i neste fase lett kunne sammenligne og analysere informantens svar.

4.7 Undersøkelsens totale gyldighet

For å kunne si noe om hvor god en undersøkelse er, er man avhengig av å vite noe om pålitelighet, begrepsmessig gyldighet, intern gyldighet og ekstern gyldighet. Disse fire elementene utgjør det som kalles undersøkelsens totale gyldighet (Jacobsen 2005: 387).

Den interne gyldigheten går på om jeg har dekning i data for å kunne trekke de konklusjonene jeg gjør (Jacobsen 2005: 19). Å teste de funnene jeg har opp mot andre undersøkelser er umulig da det ikke finnes noen andre lignende undersøkelser. Allikevel føler jeg at den interne gyldigheten er høy da intervjuene i stor grad bekrefter hverandre.

Når man skal teste for ekstern gyldighet er det et spørsmål om man kan generalisere funnene (Jacobsen 2005: 222). I min undersøkelse har jeg, fordi jeg har plukket ut de enhetene med mest informasjon og kun fra to av Oslos bydeler, et bevist skjevt utvalg. Av den grunn kan jeg ikke generalisere eller overføre funnene.

Den begrepsmessige gyldigheten går på om man måler det man tror man måler (Jacobsen 2005: 19). I min oppgave ville jeg i utgangspunktet ha en høy grad av begrepsmessig gyldighet. Grunnen til dette var at mine intervjuer ble lagt opp på en slik måte at respondentene selv skulle bestemme hva slags informasjon jeg ville få. Dette ville jeg gjøre ved at informantene ikke skulle bli tvunget til å svare på faste spørsmål med faste svaralternativer, men at intervjuet skulle flyte fritt (Jacobsen 2005: 129). I ettertid vil jeg si at dette ikke fungerte helt ved alle intervjuene, da enkelte av intervjuene ble svært strukturerte. Men da den informasjonen jeg fikk under de mer strukturerte intervjuene ikke skiller seg noe spesielt fra den informasjonen jeg fikk under de ustrukturerte intervjuene, føler jeg at den begrepsmessige gyldigheten er god.

Etter å ha gjennomført enhver undersøkelse er det også viktig å vurdere om det er trekk ved selve undersøkelsen som har skapt resultatene, dvs. kontroll av påliteligheten. Det som undersøkes da er om respondentene er påvirket av undersøkelsen eller har konteksten

undersøkelsen ble utført i hatt en påvirkningseffekt (Jacobsen 2005:225). Dette er det vanskelig for meg å uttale meg om. Men da jeg hele tiden har vært kritisk til meg og mine metoder, og i tillegg har sendt transkriberingen tilbake til en informant uten å få noen signaler om at han har blitt feiltolket. Føler jeg at påliteligheten er god, men sikker kan jeg aldri være. Under etterarbeidet med en undersøkelse kan det også skje feil ved registrering av data eller i selve analysen (Jacobsen 2005:228-229). I min undersøkelse vil eventuelle feil ved registrering av data forhindres ved at jeg, i utgangspunktet, benytter båndopptager. Problemet i mitt tilfelle kan heller bli en slurvet kategorisering. For å forhindre at dette skjer har jeg foretatt stikkprøver å av de mest sentrale funnene for oppgaven. Slik at jeg hvert fall forhindrer at de er ukorrekte.

En fare som oppstår ved bruk av kvalitativ intervju er at respondenten ofte vil forsøke å fremstå i et så positivt lys som mulig. Et validitetsproblem i denne oppgaven kan være at politikerne gir de svarene som tilsvarer det deres parti står for, og ikke nødvendigvis det de selv har opplevd. Dette er et problem jeg ikke hadde tenkt over på forhånd, men først ble klar over under intervjuene. For å unngå at en politiker svarte det han eller hun var programforpliktet til, forsøkte jeg å ha oppfølgingsspørsmål for å få et så nyansert svar som mulig. Hensikten bak disse oppfølgingsspørsmålene var å tvinge innformatene til å begrunne sine svar mer grundig, og dermed at de kanskje i større grad bevegde seg litt bort i fra ”korrekte” ideologiske svar (Kvale 1998: 97).

5.0 Empiri

I dette kapittelet vil jeg presentere og analysere de ulike informantenes erfaringer med innvandrere som velgere og i det politiske liv. De ulike erfaringene har jeg valgt å strukturere i ulike temaer, som har blitt laget med bakgrunn i intervjuguiden.

5.1 "Ikke-vestlige innvandrere deltar i mindre grad ved valg enn etniske nordmenn"

Informantene er ikke helt enig om dette utsagnet faktisk stemmer. Noen hevder at utsagnet stemmer, andre mener det delvis stemmer. De som sier seg uenig i dette utsagnet har mange ulike begrunnelser på hvorfor det ikke helt stemmer. En informant hevder at i mange områder i Oslo er det like stor deltagelse blant innvandrere som blant etniske nordmenn. Men problemet i forhold til innvandrere er i følge denne informanten at *"..de i styrene i ulike borettslag sier at her i gården er det mange som er manntallsført, men de bor ikke her... det kan være leiligheter hvor det kan være registrert 10 stykker i manntallet, men de bor ikke der... en fiktiv adresse, de bor kanskje i Pakistan"*. I følge denne informanten bidrar de innvandrerne som ikke bor i Norge til at valgstatistikken blir feil, og at deltagelsen til de innvandrerne som faktisk bor i Norge er høyere enn det SSB hevder. Denne informantens påstand kan i og for seg vise seg å stemme, men da det ikke finnes noe forskning, tidligere funn eller andre informanter som nevner dette er det derfor vanskelig for meg å si noe mer om denne forklaringen.

En annen informant som er uenig med utsagnet er opptatt av at man skal være forsiktig med å generalisere, noen innvandrergupper har høyere deltagelse enn andre innvandrergupper. Informanten hevder videre at man ikke kan se på innvandrere som en homogen gruppe. At enkelte innvandrere og innvandrergupper deltar i stor grad er en påstand flere av informantene hevder. En informant hevder også at ved enkelte valg har det vært meget stor valgdeltagelse blant innvandrere. Eksempelet denne informanten trekker frem er *"... ved sist stortingsvalg.. det ble et veldig mobiliseringsvalg for arbeiderpartiet, og arbeiderpartiet klarte i veldig stor grad å mobilisere innvandrere i Groruddalen til å stemme på arbeiderpartiet. Sånn at innvandrerne hadde en høy deltagelse i.. ved det valget. Men tidligere valg har ikke arbeiderpartiet klart å mobilisere så godt, og da har innvandrerdelen ligget nede. Så det at innvandrere generelt deltar dårligere i valg, det stemmer ikke helt ja"*.

Blant de som sier seg enig i utsagnet har de av den grunn ikke noe å tilføye bortsett fra *”det høres ut til å stemme med det bilde jeg også har”*. En av informantene som sier seg enig med dette utsagnet bemerker også at mange av de innvandrerne som faktisk deltar har et veldig aktivt forhold til å stemme. Eksemplet denne informanten trekker frem er at ved *”bystyrevalg for eksempel så rykker veldig mange innvandrergupper oppover på listene ved kumuleringer. Det betyr da at de som deltar ved valget har et nokså aktivt forhold til det å delta”*.

Samlet sett deler informantens svar på dette spørsmålet seg i to grupper, enig eller uenig. Forklaringen på ulikhetene i svarene blant informantene kan for eksempel være kunnskap om innvandrere og deres deltagelse. Men uansett hvordan informantene ser på påstanden nevner de grunner til hvorfor innvandrere deltar i mindre grad enn etniske nordmenn. En del av informantene hevder dette skyldes at innvandrerne ikke har samme kultur og vaner som nordmenn når det gjelder å delta i valg og demokratiske prosesser. En informant uttalte for eksempel at *”jeg tror det er litt sånn at har de ikke vært engasjert i hjemlandet, så gjør ikke det at de flytter hit at de blir mer engasjert. Og det er jo også veldig likt i forhold til nordmenn. Hvis du på en måte er litt uinteressert eller uengasjert, så blir du ikke mer engasjert... plutselig en dag finner du ut at nei her skal jeg jammen meg hive meg rundt”*. Noen av informantene trekker også frem botid, norskkunnskaper og hvor godt man er integrert som betydningsfullt for valgdeltagelsen.

En annen informant uttalte følgende *”de som kom ti Norge i starten, 1. generasjonsinnvandrere som man sier.. Jeg tror det er de som ikke tar det så alvorlig. Men de som er født og oppvokst i Norge de sier det er en... ja .. en jobb som de må gjøre.. de er forpliktet til å si hva de mener”*. Denne informanten antar dermed at 2. og 3. generasjons innvandrere har et mer aktivt forhold til det å delta, pga deres oppvekst og skolegang. Antagelsen at innvandrere etter hvert vil opparbeide seg ressurser og dermed delta mer i valg er det flere av informantene som benytter som forklaring på den lave valgdeltagelsen vi har i dag. En av informantene forklarer innvandrernes lave valgdeltagelse ved å trekke paralleller til andre gruppers valgdeltagelse i periodene etter at de fikk stemmerett. *”Dette er det samme som da arbeiderklassen fikk stemmerett så var deltagelsen veldig lav i starten, og da kvinnene fikk stemmerett så var deltagelsen lav. Ungdommen fikk stemmerett var deltagelsen lav, og det samme er jeg overbevist skyldes her. Og det er hovedforklaringen på den lavere deltagelsen. Det og at en ikke er vant til å delta, en er ikke i et miljø der en blir så sterkt pushet på for å delta...”*. I følge denne informanten er deltagelse noe som må *”læres”* over tid og som vil komme. Det at valgdeltagelse er noe som må læres over tid er det flere av informantene som sier. Begrunnelsen er at innvandrere ikke er vant til å stemme, og at de

dermed i mindre grad deltar i valg. Det hevdes også at innvandrernes manglende erfaring med valg virker hemmende på deres deltagelse og at mange av innvandrerne ikke er klar over muligheten de har til å stemme, men til tross for dette er det tegn til forbedring. En informant hevdet i den forbindelse at mange innvandrere *"er oppvokst i diktatur..."* og at de av den grunn *"liker den muligheten de har fått her når det gjelder å stemme"*. Det faktum at mange innvandrere ikke benytter seg av media blir av en informant brukt som en forklaring, *"... hvis du for eksempel skulle se på andre tv stasjoner enn norske eller lese andre aviser enn norske, så blir du ikke engasjert i debatten på samme måte, de samme sakene engasjerer deg ikke så veldig mye"*.

De ulikhetene som noen informanter peker på blant ulike innvandrergruppers deltagelsesgrad forklares av en informant med ulike ressurser ved ankomst til Norge, og forskjeller blant etniske grupper når det gjelder å være aktive og orientert mot det samfunnet de lever i. For eksempel er Tamiler en gruppe som denne informanten tror er svært orientert mot det samfunnet de lever i. Denne informanten trekker også frem organisering blant innvandrere og ledere i innvandrer miljøene som faktorer som har betydning for deltagelsen. En annen informant hevder at for eksempel grunnen til at pakistanere er med i politikken og deltar i valg er at *"i Pakistan er politikken en maktfaktor"*.

Enkelte av informantene ser også innvandrernes lave valgdeltagelse i sammenheng med innvandrernes deltagelse i organisasjonsarbeid. En informant hevder at de deltar i mindre grad enn nordmenn, *"men mitt inntrykk er ikke at innvandrere er noe mindre engasjert eller har noe lavere aktivitetsnivå enn det vi andre har altså"*. En annen informant ser den lave valgdeltagelsen til innvandrerne i sammenheng med at han tror innvandrere har høyere flytteaktivitet og lengre arbeidstid enn resten av befolkningen, og at de dermed har mindre fritid og i mindre grad klarer å danne nettverk.

To av informantene tror også en grunn til den lave deltagelsen blant innvandrere kan skyldes at politikerne og hvilke saker de tar opp. Denne ene informanten sier at *"kanskje innvandrergrupperinger føler at ting som vedrører dem ikke blir avgjort i de ordinære politiske organene.."*, eller at de kanskje rett og slett har en høyere terskel for å engasjere seg. Den andre informanten er mer konkret og hevder at *"de tingene som vedgår spesielt innvandrere er politikere veldig dårlige til å ta opp"*.

Enkelte av informantene tror at det ikke er sikkert at innvandrerne har andre grunner enn etniske nordmenn for å ikke delta. En informant påpekte at innvandrernes lave valgdeltagelse må sees i sammenheng med de samme grunnene som gjør at resten av befolkningen ikke

deltar. *”..enten så blir de vel mer sløve som de andre sofa-sitterne ellers så får de erfaring med systemet som gjør at de opptre mer likt med etniske nordmenn”*. Dette er også noe en annen informant sier, i følge denne informanten kan det hende at enkelte innvandrere som enkelte nordmenn rett og slett ikke er interessert i politikk og derfor ikke gidder å stemme.

Avslutningsvis vil jeg si at mange av informantene ikke hadde tenkt så mye over det før jeg stilte de dette spørsmålet, og enkelte viste dessuten lite om problemet. Dette gjorde sitt til at mange av informantene gav svar som bar preg av antagelser.

5.2 Ulikheter mellom bydelene

Nær sagt alle informantene forklarer den ulike valgdeltagelsen i Gamle Oslo og Stovner med ulik befolkningssammensetning. En av informantene sier følgende: *”... sammensetningen av innvandrerbefolkningen er forskjellig fra Gamle Oslo til Stovner. Og at kanskje de innvandrerne som bosetter seg på Stovner er mer etablert enn det mange av innvandrerne i Gamle Oslo er. De også kommer fra ulike land og ulike forhold... Gamle Oslo har jo en sånn relativt høyere andel arbeidsledighet og.. en del sånn ting blant innvandrere, noe som også er en konsekvens av at... kanskje ikke er så etablert der hvor de kommer fra heller”*.

Det informantene påpeker er at bydelene domineres av ulike folkeslag og at ulike folkeslag har ulik grad av deltagelse. For eksempel hevdes det at det dominerende folkeslaget på Stovner, pakistanerne, er mer aktive enn de folkeslagene som bor i Gamle Oslo, somaliere. En informant sier i den forbindelse at det er *”flere pakistanere som flytter til Stovner, mens vi har flere somaliere for eksempel i Gamle Oslo. Og pakistanere har større valgdeltagelsen enn somaliere for eksempel”*.

Andre informanter trekker frem ulikheter i sammensetningen av innbyggernes sosiale forhold. Det informantene da trekker frem er at *” det er mulig at det er flere familier som bor her oppe. Det er større leiligheter enn i Gamle Oslo, det betyr at i Gamle Oslo er det kanskje flere enslige menn. Bor en og en. Hos oss har vi større leiligheter enn i Gamle Oslo. Det betyr at vi har flere familier, det betyr at her er det slik at de kanskje blir opptatt av barnehageplasser, av skoler. De blir opptatt av politiske spørsmål fordi de har barn som skal ivaretas. Det er i hvert fall en mulig tolkning at det er med på å skape en større interesse. Jeg ser for meg en 22 år gammel ungar. Det er ikke sikkert han... who cares liksom. Trenger han politikerne til noe? Hvis han har en jobb og inntekt.. jeg mener det er ikke sikkert at politikk betyr så mye da. Og det kan jo tenkes gjelde etnisk norske også”*.

Forklaringen på at det bor familier på Stovner og enslige i Gamle Oslo forklarer en informant med ulikhetene i størrelsen på leilighetene i de aktuelle bydelene. Informanten hevder at det er større leiligheter på Stovner, og dermed flytter barnefamilier dit. Men også at størrelsen på leilighetene fører til at Stovner tiltrekkes i større grad av de som har høy utdanning, har ressurser og er bevisste velgere, med andre ord de som er bedre integrert. Dessuten at de innvandrerne som bor i Gamle Oslo med høy utdanning og som er bevisste velger, ofte flytter til Stovner.

Ulik grad av integrering blant de ulike bydelens befolkning er det flere som nevner som en forklaring. Det virker som de alle mener at integrering er av stor betydning for om en deltar eller ikke. Flere av informantene hevder at Gamle Oslo er en bydel med flere nyankomne, og i mange måter en slags transitt bydel, mens de mer etablerte og de som har bodd i landet en stund bor på Stovner. *"Man flytter til Stovner og ytre bydeler for det er ... Det er større leiligheter der.. litt sånn større familier og sånn som flytter dit. Mens flere nyankomne er i Gamle Oslo"*. I en forlengelse av dette sier en informant at de ressurssterke flytter ut av Gamle Oslo og til Stovner, mens de ressursvake flytter inn eller blir igjen i Gamle Oslo. Det er på en måte en polarisering mellom bydelene.

En informant hevder at som et resultat av at Gamle Oslo har flere nyankomne innvandrere, finner man der i mindre grad nettverk som fremmer deltagelse i Gamle Oslo. I tillegg er de innvandringsgruppene som bor i Gamle Oslo ikke så etablerte og har høy arbeidsledighet. Mens derimot de som flytter til Stovner blir lettere integrert i lokalsamfunnet, pga barn, botid i Norge osv. Og gjennom at man gjennom denne integrasjonen i lokalsamfunnet blir mer aktiv, og dermed deltar mer.

Flere av informantene forklarer den ulike deltagelsen med bakgrunnen til de som bor i de ulike bydelene. Men det er også noen informanter som trekker inn omgivelse, for eksempel lokalmiljøet, lokalpartiene og innvandrerorganisasjonene. Eksempelvis forteller en informant om at *"en del folk som er med i politikken, de går hjem til folk.. en høyre mann som var med i lokallaget på Stovner... var hos alle tre ganger om dagen.. for å få folk til å stemme.. brukte egen bil.. tok folk med til stemmelokalet og kjørte de hjem.. Det kan være det at han påvirker valgdeltagelse i egen krets"*. En annen faktor som en informant mener kan forklare ulikhetene i valgdeltagelse ved forrige valg, er den voldsomme mobiliseringen fra enkelte partier. *"Når det begynte å røre seg i disse miljøene at det var viktig å stemme så var det mange som gikk og stemte. Mens.. mens i andre bydeler hvor man hadde en lavere innvandrerandel så var det ikke så mange som pushet på disse der. Fordi at det ble ikke den valgmobiliseringen der, som*

det ble i Groruddalen og spesielt på Stovner". På spørsmål om hva den ulike graden av deltagelse ved tidligere valg skyldes, begrunner denne informanten det med ulik sammensetningen av innbyggerne.

To av informantene hevder at ulikhetene i deltagelsen også kanskje kan forklares med synligheten til bydelslagene i de ulike bydelene. For eksempel at bydelslagene på Stovner er flinkere og mer aktive i sitt nærmiljø enn de i Gamle Oslo. Men dette er en antagelse som informanten ikke begrunner, men kun sier at kanskje kan være er forklaring. *"vi har uttalt oss mer enn kanskje Gamle Oslo. Det kan ha noe med bydelen å gjøre, politikerne også"*.

En annen informant har en lignende forklaring, men denne informanten hevder at den høye deltagelsen på Stovner skyldes at det er en Tamilsk forening der som er veldig aktiv i nærmiljøet, og er veldig opptatt av at folk skal stemme.

"Jeg tror hele sammenhengen.. at man må se på hele sammenhengen. For å forklare hvorfor valgoppslutningen er dårligere i Gamle Oslo". Den informanten som uttalte dette mente at det var flere årsaker til dårlig valgoppslutning, men at de mulige årsakene også kunne forsterke hverandre. Slik at det ikke nytter å kun forklare deltagelsen ut i fra et trekk ved omgivelsene.

5.3 Tiltak i dag

Under intervjuene dreide et av spørsmålene seg om informantene viste om noen tiltak for å øke innvandrernes deltagelse. De fleste av informantene svarte at de ikke viste om tiltak for å bedre deltagelsen eller at det ikke var *"...gjort noen spesielle grep, hatt en spesiell strategi for å trekke de med... Det har vi ikke gjort. De har kommet av seg selv"*. En informant hevdet at det å ha tiltak ikke var det eneste partiene måtte tenke på, men også at hvert enkelt parti bør *"se på hvordan de politiske partiene driver.. lokalt.. eller for den saks skyld på fylkesplan. Driver de på en slik måte at innvandrere gruppene føler seg inkludert, tatt med på en skikkelig måte. Hvordan er det enkelte partiets kultur i forhold til det å ta imot... og ta i bruk de ressursene som de har. For her tror jeg ikke vi har vært flinke nok, rett og slett"*.

De informantene som fortalte at deres parti har, eller har hatt, tiltak for å bedre deltagelsen nevner utarbeidelse av valgkampmateriell på flere språk og dør til dør aksjoner som de eneste eksemplene. Når det gjelder valgkampmateriell på flere språk er det delte meninger om verdien av det. En av informantene sier at han tror valgkampmateriell på flere språk har en effekt, det blir i alle fall oppfattet som positivt blant innvandrere. Men på den annen side sier

han *”...er det også sånn, at veldig mange av de innvandrerne som går og stemmer de behersker jo norsk uansett... Så mange av dem kan like gjerne lese norsk valgkamp materiell”*. De andre som nevner at de har valgkampmateriell på flere språk ser positivt på dette og tror det har en effekt. Det er med andre ord litt delte meninger om effekten av valgkampmateriell på flere språk. Den samme tendensen finnes blant informantene fra innvandrerorganisasjonene. En av de informantene ser veldig positivt på slike tiltak, og etterlyser også mer slik informasjon. Informantens begrunnelse er at mange innvandrere ikke kan så godt norsk, og av den grunn er valgkampmateriale på eget morsmål den eneste måten de kan holde se oppdatert på. En annen innvandrerinformant, som også er svært positiv til partiinformasjon på ulike språk, hevder at pga. partiinformasjon på ulike språk kan ikke lenger språk betraktes som en barriere for innvandrere. Blant innvandrerinformantene er det også en som ikke er så veldig begeistret for brosjyrer på ulike språk. Denne informanten synes at partiene er *”veldig flinke til å skrive valgbrosjyrer på flere språk, men det synes jeg er bortkastede penger. Tror det er veldig få som leser det. Det å bruke så store ressurser på trykksaker det er.... Ikke alltid så verdifullt”*. Selv om denne informanten ikke tror valgkampmateriale på flere språk har noen effekt på deltagelsen, tror informanten at det er positivt for partiene. Grunnen til dette er at *”det er noe man kan vise frem konkret, se hva vi har gjort for å få flere til å stemme. Men jeg tror ikke det hjelper”*

To av informantene nevner at deres lokallag ved forrige stortingsvalg hadde dør til dør aksjoner. De er begge enige om at de var noe som var meget vellykket og opplevde det som svært positivt. Begrunnelsen var den gode mottagelsen innbyggerne, både innvandrere og etniske nordmenn, gav de. En informant hevdet også *” at de som var absolutt mest i møtekommende det var innvandrerne... de satte veldig stor pris på at man kom personlig og ringte på. Det har kanskje noe med hva de er vant til fra hjemlandet. At kanskje der er mer personlig valgkamp og sin kandidat”*. Det som er litt interessant her er at informantene kommer fra hver sin bydel, og dermed treffer på mennesker fra ulike land når de går rundt. Tiltross for dette sier begge at de opplevde folk som veldig interesserte, og at de følte de ble veldig godt mottatt. På spørsmål om effekten av en slik aksjon skiller de seg derimot litt fra hverandre. Informanten fra Stovner forklarer den gode valgdeltagelse i den bydelen med denne aksjonen. *” ...klart at det gav virkning altså... det ble et veldig mobiliseringsvalg for arbeiderpartiet, og arbeiderpartiet klarte i veldig stor grad å mobilisere innvandrere i Groruddalen til å stemme på arbeiderpartiet. Sånn at innvandrerne hadde en høy deltagelse i.. ved det valget”*. Like positiv er derimot ikke informanten fra Gamle Oslo, denne

informanten hevder at for sitt parti hadde dette også en effekt. Men riktig nok ikke så positiv, *”valgdeltagelsen gikk jo ikke så mye ned i vår bydel som i mange andre steder”*.

Problemet med en slik aksjon, sier de begge, er at det krever veldig mye ressurser, *”ganske tidkrevende sånn dør til dør da... sånn at det krever både ressurser...og det krever tid”*. Av den grunn er denne type aksjoner noe de ikke kan gjøre så ofte.

Blant informantene fantes det også en som ikke så noe positivt på dør til dør aksjoner. Denne informanten forteller at hans parti tradisjonelt har drevet med husbesøk, men at det ikke fungerer i informantens bydel. Denne informanten hevder at i blokk bebyggelser, som både Gamle Oslo og Stovner har en del av, er hans erfaring at det fungerer dårlig med dør til dør aksjoner. Derimot er innvandrerinformantene veldig positive til dør til dør aksjoner. En innvandrerinformant hevder at slike aksjoner gir innvandrere en følelse av at partiene satte pris på dem.

I forbindelse med tiltak sier en informant at de tradisjonelle tiltakene han benytter for å komme i kontakt med velgerne, ikke fører til at han kommer i kontakt med innvandrere. Eksempler på slike tiltak er kultur arrangement i lokalmiljøet eller andre arrangement arrangert av lokale velforeninger. En annen informants råd for å oppnå god kontakt med innvandrere er at dette bør gjøres gjennom innvandrerforeninger, noe informanten selv har gode erfaringer med. Denne påstanden er noe denne informanten får støtte for av innvandrerinformantene. I forbindelse med kontakt med partiene hevder innvandrerinformantene at partiene er dårlig til å ta kontakt med deres forening. Og at første gangen deres organisasjon var i kontakt med partiene så var det innvandrerorganisasjonene som henvendte seg til partiene. Riktignok forteller de også at deres organisasjon i dag har gode erfaringer med partiene og at deres organisasjon i dag har et godt forhold til de aller fleste partiene. Det eneste minuset er at partiene kun er synlige rundt valgene, og at når innvandrerorganisasjonene inviterer partiene er det ikke alltid de dukker opp. Innvandrerinformantene hevdet også at skal innvandrere bli mer aktive er kontakt med innvandrerorganisasjonene noe partiene bør satse på. Men det påpekes at partiene må møte med innvandrerorganisasjonene oftere. En innvandrerinformant sammenligner de politiske partienes aktivitet ovenfor innvandrere med froskene i Pakistan *”Når det er regn i Pakistan.. i juli august... Og da kommer det sånne små frosker opp av jorda. Og mange sier nå er de kommet nå er det regntid. Så forsvinner de så fort regnet forsvinner”*. Denne informanten mener at partiene kun er aktive når de *”vil skaffe flere stemmer, og da viser de seg”*. En annen innvandrerinformant hevder noe av det samme, i følge han *”kommer de når de trenger oss, og*

ikke når vi trenger de". Dette har denne informanten også et konkret eksempel på da hans organisasjon inviterte alle partiene til et kulturarrangement, men ingen kom. Videre sier denne informanten at det er synd partiene ikke er mer aktive utenom valg, fordi *"hvis de som er valgt inn har kontakt med folk utenom valgsesongen.. er det med på å bygge kontakt.. slik at man har stor tiltro til politikerne. Og da vil man kanskje delta"*

En av innvandrerinformantene begrunner viktigheten med kontakt mellom partiene og innvandrersorganisasjonene med språkbarrieren. På møter hos partiene vil ikke de som er dårlige i norsk forstå noe, og *"ingen vil gå et sted man ikke forstår"*. Derimot i møter hos innvandrersforeningene er det en praksis med å ha tolk som oversetter alt som blir sagt.

Flere av informantene, både fra partiene og innvandrersorganisasjonene, tror at skal deltagelsen i parti politikk bedres må partiene ha personer i ledelsen med innvandrerbakgrunn. På denne måten ser innvandrere at det faktisk er mulig å nå frem, samtidig som de ser at det nytter. En informant hevdet i den forbindelse at dette er viktig fordi *"det går på at det er viktig å ha personer.... i arbeiderpartiets ledelse, altså lokalt...med innvandrerbakgrunn som står frem som AP politikere.. sånn at det de som velger har noen å identifisere partivalget mot. Det tror jeg at.. kanskje er det aller aller viktigste. For dette vil jo også være personer som mange, mange kjenner. Og som de føler lettere å snakke med og ta kontakt mot ...enn etnisk norske...så... det tror jeg... er det viktigste"*. En annen informant hevder i denne forbindelse at *"kommer det først en så kommer det flere"*. Spørsmålet er hvordan man skal gjøre dette. En informant sier ganske klart at han ikke vil ha med innvandrere bare fordi de er innvandrere, *"de har samme muligheter"*, *"så vil ikke jeg gjøre noen forskjell på noen"*. Videre hevdet denne informanten at innvandrere må benytte seg av mulighetene til å delta på samme måte som resten befolkningen. Selv om ikke de andre informantene sier dette rett ut kan det virke som om denne informantens holdning er den rådende praksis. For eksempel sier en annen informant at *"vi har ikke gjort noen spesielle grep, hatt en spesiell strategi for å trekke de med... Det har vi ikke gjort. De har kommet av seg selv"*.

Samlet sett viste mine intervjuer at et fåtall av informantene vet om konkrete tiltak for å øke deltagelsen. Mye av grunnen til dette hevder en informant er at når partiene inviterer innvandrere og bydelens øvrige befolkning til temamøter om innvandrere og deltagelse, så dukker ikke innvandrere opp. Resultatet blir at de ikke får noen nye innspill. Denne erfaringen har også en annen informant, som sier at når det arrangerer slike møter *"så blir det veldig lett"*

at om vi setter det opp som tema på medlemsmøte så kommer ikke de det angår... så...det blir liksom litt de og oss”.

Selv om det ikke er mye konkrete tiltak nevner flere av informantene at dette er et stort problem, at dette må gjøres noe med eller at de ikke har vært flinke nok på dette område. Mitt inntrykk er at de ser problemet men ikke vet hvordan problemet kan løses. En informant sa også at partiene også må tenke på *”hvordan møter vi dem. Det kan jeg tenke meg at kan være et problem av og til. Og det må jo det politiske miljøet... på Stovner, ta det innover seg. At vi skal, at vi må prøve å avspeile befolkningen”.*

5.4 Rekruttering

På spørsmål om hvor mange innvandrere det er i lokallaget svarer informantene at antall innvandrere er få, eller at de er fraværende. En representant sa faktisk at når det gjaldt innvandrere i lokallaget var de *”veldig underrepresentert.. og... min følelse er at det faktisk har gått litt tilbake”.* Gjennom intervjuene fant jeg også ut at i de partiene hvor mine informanter kommer fra er det generelt en dårlig aktivitet blant medlemmene, og spesielt blant innvandrere. En informant sier i denne sammenhengen at vi burde ha hatt flere fra alle grupper, men spesielt innvandrere. Problemet er at det generelt i samfunnet er få som vil gå aktivt inn i politisk arbeid, og at *”det er jo sånn at det er en utfordring uansett å få folk til å engasjere seg, få folk til å påta seg oppgaver... det alle melder om.. og det handler ikke bare om politiske partier. Men generelt da.. det er jo at det er vanskelig å rekruttere folk til å påta seg oppgaver generelt”.* Begrunnelsen tror denne informanten er at mange ser på politikk som *”et fritidsverv”*, og at *”folk har nok med det de holder på med, jobb, familie og unger og... ja.. og annet engasjement. Sant... enten er det idrettslag eller kultur eller.. mitt inntrykk er ikke at innvandrere er noe mindre engasjert eller har noe lavere aktivitetsnivå enn det vi andre har altså”.*

Når situasjonen er slik som informantene beskriver den, er et obligatorisk spørsmål hva kan gjøres for å rekruttere innvandrere til medlemskap og forhåpentligvis verv i partiene. Her svarer en av informantene at de har hatt tiltak, men det fungerte ikke. Og de resterende sa at de ikke hadde konkrete tiltak. På spørsmål hvordan partiene får nye medlemmer sa en informant at nye medlemmer *”kommer veldig ofte til oss, ellers hender det at når vi står på stand og noen er veldig enig.. kan vi ymte frempå”.*

Informanten som sa at hans lokallag hadde hatt tiltak, sier det tiltaket de har hatt var å kontakte de innvandrere som allerede var medlemmer og be om hjelp til å verve flere. Denne

informanten fortalte også at partiet av og til får henvendelser fra innvandrere som ønsker å bli medlem. Men når lokallaget da inviterer disse på møter og lignende uteblir de.

At innvandrere tar kontakt og ønsker å bli medlem eller at innvandrere medlemmer rekrutterer i sin omgangskrets er det som går igjen når jeg spurte hvordan innvandre blir medlem av partiene. Hvis nok innvandrere hadde henvendt seg og ytret ønske om å bli medlem hadde det ikke vært noe problem, men slik er det i følge mine informanter ikke. Strategien med å verve innvandrere gjennom bruk av de innvandrermedlemmene partiene allerede har, er en praksis som det ikke er *"vedtak på"*. Men fordi innvandrermedlemmer *"kommer lettere i kontakt og ofte bor i et borettslag med stor andel innvandrere"* blir det lett en praksis. Også innvandrerinformantene tror det er en fordel for partiene å ha innvandrere i partiene som *"ververe"*. En av innvandrerinformantene begrunner dette med at disse kjenner språket og kulturen.

En annen måte som innvandrere verves på er at partiene kontakter innvandrerorganisasjoner for å rekruttere innvandrere. En av innvandrerinformantene fortalte at hans organisasjon fikk en sånn henvendelse, og at den personene de anbefalte det aktuelle partiet i dag er svært aktiv. En annen innvandrerinformant sier, til tross for at hans organisasjon har fått en konkret henvendelse fra et parti, at partiene ikke er så aktive etter å få med hans landsmenn. Den siste innvandrerinformanten som ikke har opplevd en slik direkte henvendelse fra et parti sier at grunnen til dette er at *"Så glad er de ikke i oss"*. Han tror også at partiene er *" litt forsiktige med då komme med slike ting.."*.

Det å ta direkte kontakt med innvandrerforeninger er en av informantene fra lokallagene skeptisk til. Denne informantens erfaring er at innvandrerforeningene heller vil ha et samarbeid med politikerne enn å hjelpe de med å skaffe medlemmer. Informanten begrunner dette med at innvandrerforeningene er ressurssterke og har voksende politiske meninger, og da velger både de og medlemmene å ikke bli politiske medlemmer. Men heller bruke ressursene på å fronte foreningens politiske meninger. Innvandrerforeninger er i følge denne informanten på mange måter *"sterke grupper som krever sin del av kaka"*.

"Så er det kanskje litt overvurdert detta her med at bare man gjør en eller annen form for innsats så kommer det en kø av folk... det er bare det at ingen har spurt de. Det.. sånn er det ikke altså". I følge denne informanten har folk nok å holde på med. Skal man derfor klare å verve nye medlemmer må partiene ha *"mer direkte kontakt. Og at man blir flinkere til å være synlig på hva det betyr. Kanskje i større grad en etniske nordmenn. Men jeg tror ikke oppskriften er så forskjellig egentlig. Men utgangspunktet for hvordan du henvender deg til*

folk den vil jo måtte være forskjellig". Denne informanten påpeker også at det er *"kjempe viktig å kanskje ha en viss kunnskap om.. ja.. hva som kan hindre eller fremme at man blir engasjert da det tror jeg.. det tror jeg faktisk har ganske stor betydning... fordi folk vektlegger ulikt. De har ulikt.. ulik motivasjon for å engasjere seg, ulik bakgrunn og.. hvis man klarer å ta sånne hensyn, så tror ikke jeg at de skiller seg så innmari fra... det handler jo om å snakke med folk da"*. Å benytte seg av ulike strategier for å verve ulike grupper er ikke en veldig populær metode hos alle informantene. En av informantene begrunner dette med at han *"vil ikke gjøre noen forskjell"*. Innvandrere har i følge han like muligheter som alle andre til å melde seg inn i partiet. En sånn tankegang er det også en annen informant som har, denne informanten sier at lokallaget hans er *"litt forsiktige som politisk parti... med å ta kontakt med spesiell foreninger basert på etnisk bakgrunn da"*.

I tilknytning til problematikken med få innvandrere i lokallagene uttalte en av informantene at grunnen til at det ikke er innvandrere med i partiene er *"ikke fordi man ønsker å ekskludere, men rett og slett fordi det er vanskelig å få tak i folk"*. Andre informanter er ikke så bastante de tror at grunnen til at de er så få innvandrere i partiene kommer av partiene ikke har vært flinke nok til å rekruttere innvandrere.

Mitt funn når det gjelder verving av innvandrere inn i lokallagene er at det ikke finnes tiltak for dette. I forbindelse med rekruttering av innvandrere sa en av informantene *"det vil alltid dukke opp nye, og det må det gjøre"*. For meg virker det som dette er strategien som benyttes nå når det gjelder innvandrere. Nærmest alle informantene innser og erkjenner at partiene har gjort en for dårlig jobb med å rekruttere innvandrere, og at de må benytte nye metoder. En av innvandrerinformantene uttalte også at han savnet konkrete tiltak fra partienes side, noe som han mener er vesentlig for at partiene skal få flere innvandrere. En annen av innvandrerinformantene uttalte at riktignok har partiene noen tiltak, men det er kun rett før valg. Denne informanten tror også at skal tiltak fungere godt over hans landsmenn må tiltakene lages i samarbeid med for eksempel hans organisasjon.

I den sammenheng synes jeg at det er grunn til å påpeke at Arbeiderpartiet skiller seg litt ut. De har, som det eneste partiet i følge mine opplysninger, egne lokallag for etniske grupper. Eksempel på slike er et eget tamilsk arbeiderpartilag. Og det tyder etter mitt syn på at de hvert fall har klart å etablere seg i innvandrer miljøene, og dermed har et lite forsprang i forhold til de andre partiene. Men avslutningsvis vil jeg sitere en innvandrerinformant *"Hvis de vil ha flere folk, må de engasjere seg"*.

5.5 Erfaringer med stand og direkte kontakt

Alle lokallags informantene hadde erfaring med stand aktivitet på kjøpesentre og torg. Og alle hadde meget positiv erfaringer med slik aktivitet i forhold til innvandrere, en informant uttalte *”vi kommer absolutt i snakk med innvandrergupper på det”*. Andre informanter forteller også at de gjennom slik aktivitet kommer i mye kontakt med innvandrere, selv om det er noe mindre enn med nordmenn. En informant hevder dessuten at det er *”minst like stor prosent innvandrere man kommer i kontakt med. Men dette er jo Grønland vi snakker om”*. De positive erfaringene med standaktivitet viser i følge flere av informantene at innvandrere faktisk er interessert i politikk og tar kontakt med politikere når de er synlige.

Innvandrerinformantene er derimot delt i synet på stand. En innvandrerinformant hevder at den etniske gruppen han tilhører er dårlig til å henvende seg ved stand, men at de kan gjøre det hvis det er en konkret sak. Årsaken til dette både språkmessige barrierer. En annen er negativ til stand fordi han tror at når en person for eksempel er på kjøpesenteret har man dårlig tid, og derfor er lite interessert. Denne informanten tror det heller er mer fruktbart å komme til organisasjonene. Den siste innvandrerinformanten sier at det *”er ikke noe galt med det. Noen liker det ikke, andre sier... ja det er jobben deres. Hvordan skal de ellers få kontakt med folk”*. Men denne informanten hevder at for hans etniske gruppe er standaktivitet kun egnet for å pleie medlemskontakt, ikke for å verve nye medlemmer. Grunnen til dette er i følge han *”ser man en i Arbeiderpartiet og man er med i Arbeiderpartiet, vil man slå av en prat. Men de tar ikke kontakt med andre partier.. de partiene man ikke sympatiserer med”*.

Tiltross for at lokalpolitikere har gode erfaringer med innvandrere og standaktivitet, tror de at enkelte innvandrere også faller utenfor. En informant fremhever at innvandrere som ikke kan språket faller utenom i slike sammenhenger, og at andre kan ha enkelte kulturelle barrierer mot å snakke med politikere. Eksempler på slike barrierer er frykt for å ta kontakt med øvrigheten. I følge denne informanten kommer partiene i kontakt med innvandrere *”men forholdsvis mindre, og det går selvsagt på språket ...altså en stor, stor andel tør jo aldri å ta kontakt. På grunn av at de har trøbbel med språket da...å ja.. ja det er det...ja det er språkmessig, og det kulturelle sant.. jeg tror det går litt på frykt for å ta kontakt med øvrigheten da...”*

Det at innvandrere er like interessert som nordmenn når politikere tar direkte kontakt, er det flere eksempler på. Som nevnt tidligere i oppgaven har enkelte lokallag gjennomført dør til dør aksjoner i forbindelse med valg. Fra slike aksjoner har de svært gode erfaringer. Faktisk er det slik at en av informantene hevder at *”de som var absolutt mest i møtekommende det var*

innvandrerne”, det var de som satte mest pris på dette også. Inntrykket til denne informanten var at det personlige preget denne aksjonen hadde var noe innvandrere synes var veldig fint. Informanten synes nesten *”at de syntes at det var litt staselig at man kom”*. Årsaken til dette tror denne informanten kan være at *”det har kanskje noe med hva de er vant til fra hjemlandet. At kanskje der er mer personlig valgkamp og sin kandidat og...”*

Noe som også er interessant i den sammenheng er at blant de ulike innvandrergруппene var det ingen merkbar forskjell i interessen, de var alle like interesserte. Eneste problemet med en slik aksjonsform er at *”alle skjønner ikke hva du sier”*, men disse er i et lite fåtall. Noe som også innvandrereinformantene påpekte.

Også innvandrereinformantene tror at direkte kontakt med velgerne er bra for deltagelsen. For eksempel tror en innvandrereinformant at dør til dør førte til at folk fikk en følelse av å bli satt pris på. Generelt tror denne informanten også at innvandrere er aktive hvis partiene tar direkte kontakt, og at det ikke fungerer med de tradisjonelle metodene for å mobilisere innvandrere. Dette er noe også en annen innvandrereinformant er enig i. Han tror at direkte og ofte kontakt er bra for rekruttering. For eksempel tror han at den politiske reklamen som deles ut på senteret kastes fort i søpla, og at partiene av den grunn har mer å hente ved for eksempel oppmøte hos organisasjonene.

5.6 Henvendelser

Lokalpolitikere får i varierende grad henvendelser fra befolkningen. Mine undersøkelser viser i den sammenheng at innvandrere i veldig liten grad henvender seg til politikerne. En informant hevder at *”de er nok underrepresentert blant de som henvender seg til oss...i hvert fall føler jeg det, jeg har ikke noe statistikk på det. Men jeg føler det at.. etnisk norske er raskere til å trykke på knapper som fører at de får kanaler inn til oss. Det tror jeg.. Men her er det også store forskjeller mellom grupper tror jeg”*. Gjennomgående hevder også andre informanter at *”etnisk norske er raskere til å trykke på knapper som fører at de får kanaler inn til oss”*. En informant hevder også at *”9 av 10 ” som henvender seg er etniske norsk.*

Tiltross for at innvandrere generelt er dårlig til å henvende seg til politikerne, peker en rekke informanter på at her *”er det også store forskjeller mellom grupper”*. En informant fremhever tamiler som en gruppe som henvender seg oftere enn mange andre, en annen fremhever pakistanere.

Når innvandrere først henvender seg hevder en informant at de først og fremst henvender seg for sine egne interesser, som for eksempel bønnerom. Andre informanter er ikke helt enig i

dette, i følge de henvender innvandrerne seg også for” *bedre skolevei og.. akkurat som etniske nordmenn ...men de var jo. Det de vi og opptatt av i tillegg var, det var å få lokale til arrangement... moske tomt*”

Informantene fra lokallagene er alle etnisk norske, av den grunn tror flere av dem at de innvandrere representantene som finnes får flere henvendelser fra innvandrere enn de. Dette begrunner de med at det er lettere å henvende seg til sine ”egne”. Denne påstanden bekreftes av innvandrerinformantene. For eksempel sier en av innvandrerinformantene at hans landsmenn er aktive når det gjelder å henvende seg til politikere, men at *”de bruker sine egne kontakter tvers over partigrensene” og ”går til de man kjenner”*. Grunnen til at de heller henvender seg til politikere som de kjenner er at *”for det første så er det lettere, og mange av de som er med i systemet kan kanskje påvirke bedre enn om man hadde tatt direkte kontakt”*. At innvandrere først og fremst henvender seg til sine landsmenn som er politikere tror også de andre innvandrerinformantene. Men de tror også at deres landsmenn er dårlige til å henvende seg til politikere, begrunnelsen er at mange innvandrere ikke tør, de frykter at de rett og slett har for dårlige norskkunnskaper og kunnskaper generelt. Tiltross for at mange av dem har nok kunnskaper. Riktig nok hevder de at det er store forskjeller blant innvandrere. For eksempel har ungdom blitt flinkere til å ta kontakt, men spesielt eldre er redde.

5.7 Tegn til bedring

Et meget viktig spørsmål som jeg stilte under intervjuene var om det er noen tegn til bedring. En informant svarte da at *”jeg håper jo at det.. at det blir sånn.. Jeg kan ikke si at jeg vet.. at jeg vet for mye om det”*. Dette er noe som går igjen hos informantene, de vet rett og slett ikke så mye om dette temaet. Blant de som ikke vet så mye om dette temaet, tror de forholdene er som de har vært, eller at situasjonen er ganske stabil. En informant uttrykte i den forbindelse *”ja det er som det har vært...det er hvert fall ikke noen... generaliserbar endring.. hvert fall ikke som jeg har sett”*. En av informantene som ikke vet så mye om temaet sier også at partiene ikke har blitt mer interessert i innvandrere som velgere, og det må de bli hvis de skal vinne valgene i fremtiden. Men denne informanten *”er ikke helt sikker på om de egentlig gjør det... men vi har blitt mer og mer opptatt av inkluderings og integrasjonspolitik”*.

En informant viser til valget i 2005, som eksempel på at det er tegn til bedring av situasjonen. I følge han skyldes økningen i valgdeltagelsen ved dette valget i stor grad innvandrerne selv,

og deres ledere. Han hevder også at ” vi står langt.. milevis ifra idealet om integrering...altså jeg ser mye sterkere trekk av segmentering enn integrering. Det er liksom... det er et av liksom...trekkene som jeg har sett i utviklingen. Det har faktisk ikke blitt særlig mye integrering, det har blitt segregering. Det er litt sånn.. det er et negativt postulat å si det ...men jeg mener at det har blitt sånn. Men det betyr ikke at utviklingen bare har vært negativ. Jeg tror innvandrere flest i Stovner har det jamt over bra ...og de trives, de fleste har jobb, de fleste har rimelig bra inntekt, ehh de fleste har sosialt miljø...og de fleste har og, tror jeg, noe meningsfylt å drive på med ..så liksom... sånn sett er ikke levekårene og de sosiale forholdene noe dårligere for innvandrere enn blant nordmenn, i hvert fall ikke merkbart forskjell...men altså det er da.. det er.. mønsteret er tydelig segregert altså ... ja altså jeg.. tror det... dette er litt av forklaringen på hvorfor, hvorfor deltagelsen i politikk er lavere.. lavere enn hva den er blant nordmenn”. Det største problemet er i følge denne informanten at innvandrere er veldig dårlig til å ta på seg oppgaver innen politikk og organisasjonsliv. Men selv om vi står langt fra idealet tror denne informanten at situasjonen vil bedres med generasjonene, ”det vil bli bedre altså”.

Bedring i holdninger til innvandrere og mindre avstand mellom folk er begrunnelsen til en av informantene på hvorfor situasjonen har blitt bedre for innvandrere. En annen informant er dessuten overrasket over den totale deltagelsen. I denne informantens øyne er innvandrere mer aktive og interessert i forhold til hvordan det var før. Dette begrunner informanten med ”i forhold til alle positive tilbakemeldinger jeg får, vi får. Når vi har stand, er ute og snakker med folk...så burde medlemstallet vært hvert atskillig høyere også kanskje valgoppslutningen”.

Selv om alle informantene ikke vet så mye situasjonen i forhold til innvandrere og valg, tror de fleste at situasjonen har bedret seg de siste årene. En informant av informantene hevder også at innvandrere i den siste tiden har blitt mer aktive velgere, og at ved det siste valget hadde kvinner og ungdom høy deltagelse. En annen informant hevder også dette, men at det først og fremst er pakistanere som har blitt flinkere.

Grunnen til at innvandrere har blitt mer aktive, tror en av informantene er at de i større og større grad skjønner at de må delta, og at deres stemme teller like mye som resten av befolkningens stemmer. To av innvandrerinformantene bekrefter også dette, den ene uttalte at ”alle de som er rundt meg og de jeg kjenner, har blitt mer engasjert, sier at vi må stemme”. I følge den andre innvandrerinformanten har situasjonene blitt bedre fordi innvandrere skjønner

at de må engasjere seg i politikken eller så kommer ikke de sakene som de brenner inne med på dagsorden.

6.0 Drøfting

I denne delen av oppgaven vil jeg knytte den informasjonen jeg har fått gjennom intervjuene opp mot teorien. Jeg vil også se nærmere på min modell ut i fra de funnene jeg har gjort, og tilslutt vil jeg drøfte noen sentrale funn.

6.1 Funnene i lys av teorien

Sentralt i denne oppgaven står det faktum at innvandrere i mindre grad enn etniske nordmenn deltar ved valg. Dette er ikke noe alle mine informanter er helt enig i. De som er uenig, er opptatt av at man ikke skal generalisere. En av begrunnelsene er, akkurat som Bjørkelund (1999: 160), at det finnes enkelte innvandrere og innvandrergupper som deltar mer enn andre. Noen av de som er uenige hevder, i likhet med Bjørkelund og Bergh (2005: 189), at det enkelte steder bor innvandrere som har høyere valgdeltagelse enn innvandrere i andre områder, og at man derfor ikke kan generalisere.

Like viktig som spørsmålet om innvandrere deltar i mindre grad enn etniske nordmenn er hvorfor innvandrere deltar i mindre grad enn etniske nordmenn. Informantene forklarer dette med kultur, vaner, botid, norskkunnskaper, integrering, medlemskap i organisasjoner, bakgrunn og ressurser. I motsetning til teorien hevder enkelte av informantene at også sosiale forhold som familie og barn kan forklare valgdeltagelsen. Denne antagelsen finnes det ikke teori som bekrefter i forhold til innvandrere. Men derimot hvis man trekker inn generell valgteori, hevdes det at slike forhold har en effekt på deltagelsen (Daatland mfl 2003).

Informantene trekker ikke bare frem trekk ved innvandrerne som forklaring på valgdeltagelsen. Noen av informantene tror også at deltagelsen kan forklares ut i fra trekk ved politikerne og hvilke saker de tar opp. I følge disse informantene er den manglende oppmerksomheten fra politikerne om saker som innvandrere har en interesse for, i mange tilfeller grunnen til at innvandrere ikke deltar i valg. Dette fordi innvandrerne da, noe Heidar (2002: 60) hevder, føler at politikerne ikke bryr seg om de sakene som opptar dem og av den grunn ikke engasjerer seg.

I forhold til teorien er det også en del forklaringer på valgdeltagelsen som ikke informantene trekker frem. Som for eksempel det teorien (Bjørklund og Kval 2001:98) sier om at de ikke-vestlige innvandrerne er yngre, oftere ugifte og har kortere botid enn vestlige innvandrere. Informantene trekker heller ikke inn kjønn som en forklaring (Aalandslid 2006), eller at partienes måte å holde kontakt med velgerne på kan ha betydning (McDonald og Rabinowitz 1993: 66).

Informantenes forklaring på den ulike valgdeltagelsen i mine to utvalgsbydeler, er at i de to bydelene bor det forskjellige etniske grupper. Og at disse forskjellige etniske grupper har ulike erfaringer. Noen av informantene hevder i tillegg at bydel Gamle Oslo og bydel Stovners innbyggere er ulike når det gjelder sosial status og grad av integrering. Som de, i likhet med Togeby (2003: 69), mener har betydning for valgdeltagelsen. Dessuten trekker enkelte av informantene frem egenskaper ved lokalmiljøet, lokalpartiene og nærvær av innvandringsorganisasjoner som forklaringen på de to bydelenes ulike valgdeltagelse. Nært knyttet til trekk ved omgivelsene er kollektiv mobilisering. Gjennom intervjuene har jeg fått noen holdepunkter for å si at innvandringsinformantene mener dette er en forklaring på valgdeltagelsen, men informantene fra partiene nevner kollektiv mobilisering i liten grad. Kollektiv mobilisering (Togeby 2003: 120-121) blir heller ikke i noen stor grad trukket frem som en forklaring på Stovners høye deltagelse i forhold til Gamle Oslo. I denne sammenheng vil jeg også si at informantene i veldig liten grad er oppmerksom på betydningen av hvor man bor i forhold til valgdeltagelsen (Bjørklund og Bergh 2005: 188).

På spørsmål om informantene vet om noen tiltak for å øke valgdeltagelsen er det få som vet om tiltak, og de som vet om tiltak nevner dør til dør aksjoner og valgkampmateriale på flere språk. Disse tiltakene har informantene gode erfaringer med, til tross for at enkelte poengterer negative sider av slike tiltak.

I forbindelse med tiltak for å mobilisere innvandrerne, sier flere av informantene at det er like viktig å ha innvandrere med i ledende posisjoner i partiene, som å ha mobiliseringstiltak. Begrunnelsen er at kommer det først noen så kommer det flere, og at flere innvandrere i partiene kan føre til at flere innvandrere tar opp sine problemer med partiene. Et sentralt funn jeg har i den forbindelse er at partiene mangler tiltak for å verve medlemmer, spesielt innvandrere. Den metoden innvandrere verves på i dag er at de selv tar kontakt eller at innvandrere som er medlemmer verver i sin omgangskrets. Det finnes også noen tilfeller hvor partiene verver gjennom innvandringsorganisasjonene. Noe som er litt oppsiktsvekkende i forhold til teorien (Heidar og Saglie 2002: 84) er at ingen av informantene er opptatt av de betenkelighetene teorien har i forhold til at medlemmene verver nye medlemmer blant sine venner og kjente.

I tilknytning til å verve innvandrere erkjenner informantene fra lokallagene at det har blitt gjort en for dårlig jobb. I følge teorien stemmer dette, men det fremheves også i teorien (Bjørklund og Kval 2001:78) at partiene har blitt mer og mer opptatt av å få innvandrere på listene, og med i partiene. Dette er noe jeg også vil hevde å ha funnet ut, da informantene

erkjenner at det rekrutteringsarbeidet som gjøres i dag er for dårlig og at det faktisk er et problem at det ikke er flere innvandrere i partiene.

Selv om informantene erkjenner at det er få innvandrere i partiene, er det få av informantene som, i motsetning til Heidar og Saglie (2002: 60), går nærmere inn på noen grunn til dette. Det eneste informantene sier er at partiene har gjort en for dårlig jobb med å verve innvandrere.

På spørsmål om kontakt mellom politikerne og innvandrerne forteller lokallagsinformantene om gode erfaringer med å ta direkte kontakt med innvandrere, for å enten verve eller mobilisere de som velgere. Innvandrerinformantene er derimot noe mer delt i synet på direkte kontakt. Grunnen til dette er at enkelte av dem mener at språk og kultur gjør at noen innvandrere faller utenfor. Til tross for at det er noe uenighet i synet på slik direkte kontakt, er alle innvandrerinformantene enige om at direkte kontakt totalt sett er positive. Men innvandrerinformantene bemerker at partiene i for liten grad har slike tiltak, noe som også hevdes i teorien (Waldahl og Aardal 2004: 255).

Gjennom intervjuene fikk jeg rikelig informasjon om at politikerne kommer i kontakt med innvandrere gjennom standaktivitet og dør til dør aksjoner. Men jeg har ingen funn om innvandreres, i følge Bjørklund og Kval (2001: 99), høye deltagelse i aksjonsdemokratiet. En årsak til dette kan være at de politiske partiene kanskje ikke er spesielt aktive selv innen denne kanalen. På den annen side kan det kanskje argumenteres for at politikernes positive erfaringer med innvandrere ved for eksempel stand og dør til dør aksjoner nettopp er et resultat av innvandreres høye aktivitet i aksjonsdemokratiet.

Et avsluttende spørsmål under intervjuene var om informantene trodde valgdeltagelsen til innvandrere ville bli bedre. De fleste informantene tror at situasjonen har bedret seg de siste årene, og grunnen er at de tror at innvandrere etter hvert har blitt mer integrert og skjønner viktigheten av å delta. Av den grunn er det fleres som ser positivt på valgdeltagelsen i fremtiden. En grunn til at informantene ser lyst på fremtiden er at de fleste av informantene støtter Togeby(2003: 85) i antagelse om at integreringen vil føre til at barn av innvandrere vil bli som barn av etnisk norske.

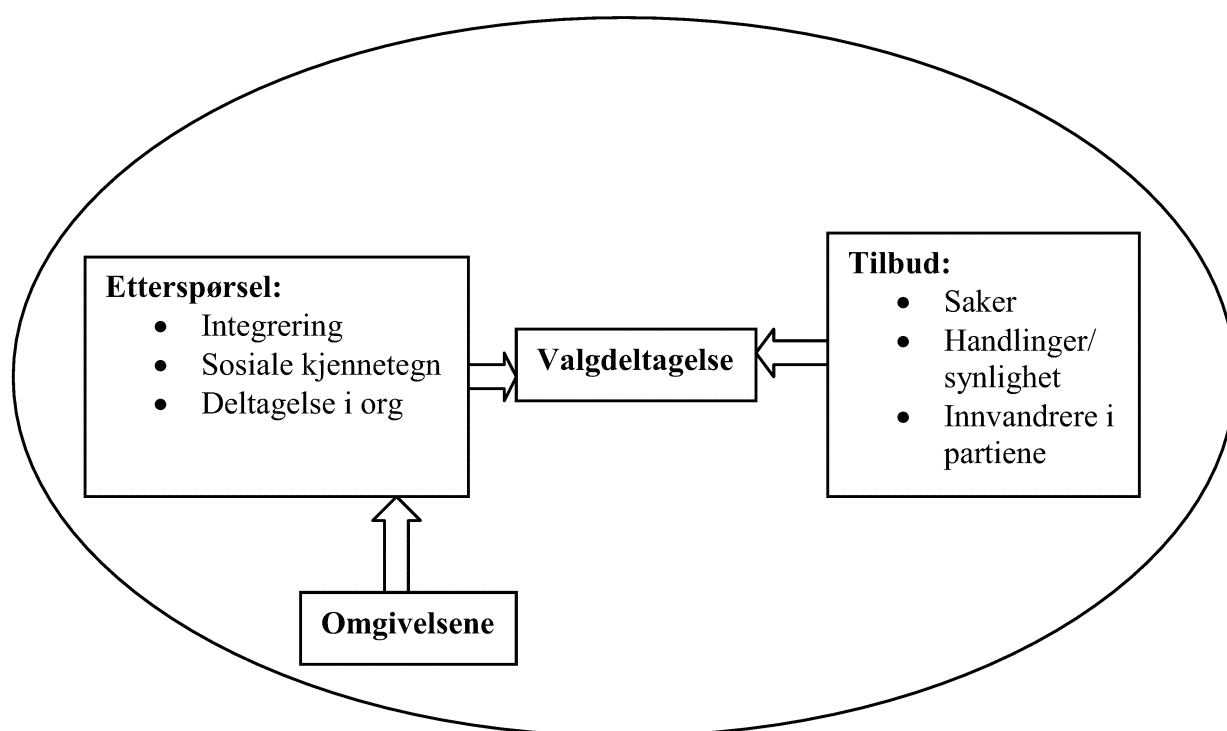
Oppsummeres informantenes uttalelser vil jeg si at informantene vektlegger både trekk ved innvandrerne og partiene som ”årsak” til valgdeltagelsen. Men etter å ha gjennomført en innholdsanalyse vil jeg hevde at informantene gir noe flere argumenter for at valgdeltagelsen

skyldes trekk ved partiene enn trekk ved innvandrerne. At informantene gir flere argumenter for at valgdeltagelsen skyldes trekk ved partiene står litt i kontrast til hva informantene svarer på konkrete spørsmål om hva som er grunnen til innvandrernes lave valgdeltagelse, da flertallet av informantene svarer at det er trekk ved innvandrerne.

6.2 Modell III

Med bakgrunn i de funnene jeg har fått gjennom intervjuene, har jeg videreutviklet modellen.

Modell III

Etterspørselssiden av modellen har blitt endret i forhold til modell II. I modell II var det en rekke ulike egenskaper ved innvandrerne som var listet opp under etterspørsel. Dette har jeg endret i modell III, ved at jeg kun har fellesbetegnelser på disse egenskapene. Det som har blitt kaldt integrering er egenskaper som botid, språk og ressurser. Dette er egenskaper som informantene antar er avhengig av hvor godt en er integrert i et samfunn. De sosiale kjennetegnene er for eksempel kjønn, alder og familiesituasjon. Deltagelse i organisasjoner er om man er medlem av en innvandrerorganisasjon eller ikke. Antagelsen på tilbudssiden er at deltagelsen blir påvirket av integrering, alder, familie situasjon og organisasjonsmedlemskap

I forhold til modell II har det også blitt foretatt endringer på tilbudssiden. Denne siden består nå av de sakene som partiene tar opp, hva politikerne gjør ovenfor innvandrere og om det er noen innvandrere med i partiene. Antagelsen er at hvis politikerne interesserer seg for saker som opptar innvandrere er sjansen større for at innvandrerne stemmer på det aktuelle partiet. Det samme hvis politikerne driver med direkte og oppsøkende tiltak ovenfor innvandrere. Jeg har også tatt med innvandrere i partiene som en variabel. Tanken her er at hvis det er innvandrere i partiene, så er sjansen større for at innvandrere vil delta.

Noe som er helt nytt i forhold til modell II, er omgivelsenes betydning på etterspørselen. En av grunnene til at jeg har tatt med omgivelsene er informantenes påstand om at hvis innvandrere bor i områder hvor det finnes innvandrerorganisasjoner, så vil disse organisasjonene fremme innvandrerens deltagelse og interesse for det norske samfunnet. Dette gjelder uansett om innvandrerne er medlem eller ikke i organisasjonen. En annen grunn til at jeg har tatt med omgivelsene i modellen er at jeg gjennom intervjuene har funnet tegn som kan tyde på at trekk ved omgivelsene på mange måter forsterker deltagelsen. For eksempel sier informantene at de med familier deltar mer enn de uten, de med bedre ressurser deltar mer enn de uten og at de med mer ressurser kan flytte til områder med større leiligheter. Hvor også de med familier bor. Dermed møtes de som har ressurser og av den grunn er engasjert, samt de som har barn og av den grunn er engasjert. I tillegg sier teorien at de som bor i miljøer der hvor folk er aktive blir selv mer aktive. Med andre ord betyr dette at de som bor på Stovner har egenskaper som gjør at de er aktive, i tillegg er det trekk ved det miljøet de bor i som gjør at deres aktivitetsnivå blir forsterket. For Gamle Oslo sin del betyr dette at de blir tappet for personer med ressurser, og at de dermed vil ha et aktivitetsnivå som holder seg stabilt eller synkende.

Grunnen til at jeg ikke har inkludert omgivelsene i etterspørselen er at jeg ville markere at ”omgivelseeffekten” ikke har noen som helst tilknytning til egenskapene ved innvandrerne. Men at denne effekten isteden skyldes trekk ved omgivelsene, som kun forsterker deltagelsen i en eller annen retning.

I kapittel 6.1 var jeg inne på at jeg, ut i fra en innholdsanalyse, ville hevde at informantene i noe sterkere grad vektlegger trekk ved tilbudssiden som forklarende på deltagelsen. Men da informantene også vektlegger trekk ved innvandrerne som betydningsfullt for deltagelsen føler jeg at det tydelig må fremgå av modellen at begge sider er av betydning for deltagelsen. Av den grunn har jeg valgt å ta med en sirkel rundt hele modellen. Denne sirkelen skal

symbolisere at alt henger sammen, dvs. alle sidene ved modellen påvirker deltagelsen. Eller som en informant sa i tilknytning til å forklare Gamle Oslos valgoppslutning, ”Jeg tror at hele sammenhengen... at man må se på hele sammenhengen, for å forklare hvorfor valgoppslutningen er dårligere i Gamle Oslo”.

6.3 Hvordan bedre valgdeltagelsen?

Tidligere i oppgaven har jeg vært inne på hvordan informantene forklarer innvandrernes lave valgdeltagelse. Denne diskusjonen vil jeg nå la ligge, og isteden gå nærmere inn på hva som kan gjøres for å bedre situasjonen. En konklusjon jeg har trukket er at skal valgdeltagelsen bedres må det målrettede tiltak til. Men ut i fra den informasjonen jeg har samlet inn er det få av informantene som vet om eksisterende tiltak. På bakgrunn av dette kan det hevdes at det gjøres lite aktivt for at innvandrere skal delta i valg.

Selv om informantene ikke vet om mange tiltak for å bedre valgdeltagelsen, finnes det noen tiltak fra partienes side. De tiltakene som nevnes av informantene er valgkampmateriale på ulike språk, og dør-til-dør aksjoner. Tidligere i oppgaven har jeg vært inne på at utformingen av valgkampmateriale på flere språk er det delte meninger om verdien av. Ut i fra dette kan det kanskje diskuteres om det er ufornuftig bruk av ressurser. Men noe det derimot nærmest er enighet om, er verdien av å ha dør til dør aksjoner og standaktivitet. I forbindelse med slike aksjoner forteller informantene gjennomgående at innvandrerne er positive og engasjerte i politikk når man først kommer i kontakt med dem. Dessuten er dette en form for tiltak som også innvandrerinformantene anbefaler, og tror vil øke valgdeltagelsen. Det er også grunn til å påpeke at skal slike tiltak ha en verdi, hevder innvandrerinformantene at det ikke holder å ha direkte kontakt kun i forbindelse med valg. Det er noe som må gjøres med jevne mellomrom, i hvert fall oftere en hvert annet år. Kjernen i slike tiltak er å skape tillitt og bygge relasjoner, slik at innvandrerne stoler på politikerne og det politiske systemet. Av den grunn hevder innvandrerinformantene at politikerne må ha slike tiltak med jevne mellomrom.

Problemet til politikerne og partiene er at slike tiltak krever mye ressurser, og at partiene dermed ikke har mulighet til å ha slike tiltak ofte. En annen måte politikerne da kan komme i kontakt med innvandrere på er gjennom innvandrerorganisasjonene. Å ha kontakt mellom de politiske partiene og innvandrerorganisasjonene, er noe alle innvandrerinformantene tror vil være en god måte å øke valgdeltagelsen på. Når det gjelder kontakt med de politiske partiene forteller alle innvandrerinformantene at i dag har deres organisasjon god kontakt med partiene, men at situasjonen ikke alltid har vært slik. De forteller også at første gangen det var

kontakt mellom deres organisasjon og partiene var det deres organisasjon som tok kontakt. Noe annet interessant innvandrerinformantene forteller er at i forbindelse med valg er partiene aktive ovenfor dem, men så fort valget er over blir det stille. En innvandrerinformant forteller i den sammenheng at hans organisasjon inviterte samtlige partier til et kulturelt arrangement utenfor valgsesongen, men ikke et eneste parti dukket opp. At alle innvandrerinformantene forteller om liten interesse fra de politiske partiene ovenfor dem kan kanskje hevdes å være en tilfeldighet. Uansett om jeg har et skjevt utvalg i forhold til akkurat dette spørsmålet, er det grunn til å tro at når tre innvandrersorganisasjoner har denne erfaringen, kan det også være flere som har samme erfaring. I den forbindelse kan det tenkes at partiene har et enormt potensial for å få nye medlemmer, hvis de henvender seg til innvandrersorganisasjoner med basis i en etnisk gruppe, som ikke er så aktive pr dags dato. Og om en slik kontakt ikke gir nye medlemmer vil den i hvert fall kunne føre til flere stemmer enn om partiet ikke tok et slikt initiativ. Men det poengteres fra innvandrerinformantene at det ikke holder at partiene har kontakt med innvandrersorganisasjonene kun rundt valg, det er noe som må gjøres med jevne mellomrom for å ha en effekt.

En annen metode flere av innvandrerinformantene anbefaler partiene å benytte er å få flere innvandrere inn i partiene, i tillegg til å gi de ledende verv. Mitt funn når det gjelder rekruttering av innvandrere er at det finnes få eller ingen tiltak i de ulike partiene for å øke antallet innvandrermember. De metodene som benyttes for å øke antall innvandrermember er enten å bruke allerede vervede innvandrere til å skaffe flere, eller å la innvandrene komme av seg selv. Helt klart er det at strategien om å la innvandrene komme av seg selv ikke er en fungerende strategi, og det kan man se gjennom det lave antallet innvandrermember det finnes i partiene. Den andre brukte strategien med få innvandrermember til å verve venner og bekjente er sikkert en strategi som i mange tilfeller er effektiv, men som teorien fremhever er denne strategien for å verve medlemmer ikke gunstig. Grunnen er at når man verver sine venner og bekjente, verves det personer som har en del like egenskaper som en selv. Og konsekvensen av dette er at de skjevhetene som allerede finnes blir opprettholdt og forsterket. For eksempel er pakistanere en gruppe som er aktive i politikken, og i første omgang trenger ikke partiene flere pakistanere, men personer med annen etnisk bakgrunn. Spørsmålet er hvordan man skal klare å verve flere innvandrere. For eksempel er det en skepsis hos enkelte informanter mot å ha vervingskampanjer kun mot bestemte etniske grupper, det er også en skepsis blant enkelte av informantene mot å kvotere innvandrere inn på listene. Uansett hva man gjør for å få flere innvandrere med i partiene, så

tror svært mange av informantene at det vil ha positive effekter å ha flere innvandrere med i partiene. Foruten de nevnte effektene tror enkelte av informantene at når det er flere innvandrere med i partiene og på listene vil også flere innvandrere henvende seg til partiene med sine problemer og spørsmål. Effekten av dette tror de blir at flere innvandrere blir aktivisert, og i tillegg at disse lærer demokratiet å kjenne og kanskje viktigheten av å delta.

Når det gjelder partienes strategi for å komme i kontakt med, og verve velgere på, har den i følge teorien endret seg. Det har for eksempel blitt mindre direkte kontakt, mer internett, e-post og mer gjennom media. Teorien sier også at innvandrere pga deres ressurser i mindre grad benytter seg av e-post og internett. Følgen av dette for partiene er at den eneste måten de står igjen med for å komme i kontakt med innvandrere er media. Problemet da er at i mediekanalene bestemmes ikke dagsorden av partiene, de må pent følge medias dagsorden. Og som jeg har vært inne på i kapittel 3, er media i liten grad opptatt av saker som engasjerer innvandrerne. Selvfølgelig kan partiene på eget initiativ fremme saker om innvandring ovenfor media, men dette medfører store kostnader for partiene. Fordi partiene da engasjerer seg for mye om saker som media og fleste partene av de andre velgerne ikke engasjerer seg om. Konsekvensen blir da at andre partier får velgernes oppmerksomhet.

Dette viser at partiene står ovenfor et dilemma, hvordan skal de klare å rekruttere innvandrere, uten at det går utover andel andre medlemmer. Kan det for eksempel tenkes at en økt fokusering på å få innvandrermedlemmer og innvandrervelgere vil føre til for eksempel færre etniske nordmenn? Partienes ønske om, og tiltakene for, å rekruttere innvandrere må av disse grunner formes gjennom en fin balansegang, slik at ikke det fører til færre velgere fra andre grupper. Som nevnt står partiene også ovenfor et dilemma i forhold til at partiene må fokusere på andre saker for å få flere innvandrermedlemmer og velgere. Men på den andre siden hevdes det at innvandringspolitikk og saker som opptar innvandrere er inkludert i alle andre saker. Av den grunn burde ikke partiene ha noe problem da med å treffe innvandrere med sin politikk. Uansett om saker som opptar innvandrere er inkludert i alle andre saker eller ikke, vil det alltid være ønsker og krav osv fra en gruppe som ikke kan inkluderes med andre mer generelle ønsker og krav. Så partienes dilemma vil alltid være der.

7.0 Avslutning

Gjennom denne oppgaven har jeg fått noe innsikt i problematikken ikke-vestlige innvandrere og valgdeltagelse. Jeg har også dannet meg et grunnlag for å antyde noe om hva som er grunnen til at innvandrere deltar i for liten grad ved valg, og hva som kan gjøres for å bedre valgdeltagelsen til innvandrerne. Men da jeg kun har intervjuet 9 personer, i fra forholdsvis like miljøer, har jeg problemer med å generalisere mine funn. Av den grunn kan ikke mine funn benyttes i et eventuelt arbeid med å utforme tiltak for å fremme innvandrernes valgdeltagelse. Derimot kan mine funn benyttes som et utgangspunkt for videre og mer omfattende studier av hvorfor innvandrere deltar i mindre grad enn etniske norske ved valg. For eksempel kan en mulighet være å videreføre mine studier til flere bydeler i Oslo, eller andre norske byer. Slik at man kan uttale seg mer generelt om innvandrere og deres valgdeltagelse, og slik at man kan utarbeide tiltak for å bedre valgdeltagelsen. Ved eventuelt ny studier kunne det også vært interessant å undersøke om det er trekk ved myndighetene som kan ha betydning for innvandreres valgdeltagelse.

Hvis jeg skulle anbefale tiltak for å bedre valgdeltagelsen, ville jeg anbefale å fokusere på direkte kontakt med innvandrerne. Grunnen til at jeg vil anbefale dette er at jeg gjennom intervjuene har funnet ut at det er noe alle, representanter fra både partier og innvandrerorganisasjoner, har positive erfaringer med. Jeg tror også samarbeid mellom flere parter, for eksempel politiske partier og innvandrerorganisasjoner, vil være nyttig. Noe jeg ikke har helt tro på, som en lokallagsinformant anbefalte, er at partiene går i seg selv for å finne nye måter å engasjere innvandrere på. Det kan kanskje argumenteres for at det er dette som er problemet, at partiene i for liten grad trekker inn personer utenfra og isteden satser på interne ressurser. Hvis ikke partiene ønsker å innlede samarbeid med innvandrerorganisasjoner for å finne ut hvordan de skal få flere innvandrere som medlemmer og som velgere, burde de i hvert fall gå utenfor partiene for å få nye innspill. Ut i fra mine intervjuer har jeg et inntrykk av at det ikke er mye samarbeid mellom ulike lokallag og ulike politiske parti. Selv om jeg ikke har funnet spesielt mye informasjon om ulike samarbeidsfora i de ulike partiene kan det likevel hende at slike fora finnes. Grunnen er at jeg har i mange tilfeller intervjuet menige medlemmer, og det er ikke sikkert at de vet hva som foregår på "toppen". På den annen side tyder det på at det ikke er mye samarbeid og utveksling av informasjon mellom partier og lokallag da det kun var de som hadde deltatt i dør til dør aksjonene ved forrige valg, som hadde kjennskap til den aksjonen.

Uansett er det verdt å merke seg at valgdeltagelsen og interessen til innvandrere for politikk ikke vil bedre seg av seg selv, og at dagens tiltak ikke fungerer for å få innvandrere interessert og engasjert i politikk. Skal situasjonen bedres tror jeg at det må gjøres noe konkret, og mer samarbeid mellom innvandrere og de politiske miljøene kan være et utgangspunkt.

8.0 Litteraturliste

Andersen, Svein S.(1997): ”Case-studier og generalisering – Forskningsstrategi og design”. Bergen: Fagbokforlaget

Ansari, Attar og Quereshi, Naushad Ali (1998): ”Kolleger eller alibier”. Oslo: Høgskolen i Oslo. Rapport 7/98.

Ansari, Attar og Quereshi, Naushad Ali (1999): ”Et inkluderende demokrati”. http://home.online.no/~nqureshi/Rapporter_kompendier/Andre3.htm#hverdag (1/11-06).

Bergh, Johannes og Bjørklund, Tor (2003): ”The Political Representation of Immigrants in Oslo and Copenhagen: A Study of Electoral Systems and Voting Behavior”. *Comparative Social Research* 2003;22:101-121

Bjørklund, Tor(1999): ”Et lokalvalg i perspektiv”. Oslo: Tano Aschehoug

Bjørklund, Tor (2005): ”På ny et velferdsvalg”, side 43-56 i Saglie, Jo og Bjørklund, Tor(red)(2005): ”Lokalvalg og lokalt folkestyre”. Oslo: Gyldendal Akademiske

Bjørklund, Tor og Bergh, Johannes(2005): ”Innvandrere i lokalpolitikken. En suksesshistorie?”, side 178-193 i Saglie, Jo og Bjørklund, Tor(red)(2005): ”Lokalvalg og lokalt folkestyre”. Oslo: Gyldendal Akademiske

Bjørklund, Tor og Kval, Karl Erik(2001): ”Innvandrere og lokalvalget 1999”. Oslo: Institutt for samfunnsforskning. Rapport 2: 2001

Brochmann, Grete (2002a): ”Velferdsstat, integrasjon og majoritetens legitimitet”, side 27-55 i Brochmann, Grete, Borchgrevink, Tordis og Rogstad, Jon (2002): ”Sand i maskineriet. Makt og demokrati i det flerkulturelle Norge”. Oslo: Gyldendal Akademiske

Brochmann, Grete (2002b): ”Statsborgerskap, medborgerskap og tilhørighet”, side 56-84 i Brochmann, Grete, Borchgrevink, Tordis og Rogstad, Jon (2002): ”Sand i maskineriet. Makt og demokrati i det flerkulturelle Norge”. Oslo: Gyldendal Akademiske

Brochmann, Grete(2003): ”*Del II. 1975-2000*”, side 137-390 i Kjeldstadli, Knut(red)(2003): ”*Norsk innvandringshistorie. I globaliseringsstid 1940-2000*”. Oslo: Pax Forlag

Daatland, Svein O, Berglund, Frode, Andreassen, Irene og Johansen, Monica Skjøld (2003): ”*Eldre og helse først. Alder, makt og ressurser*”. Rapport nr 74,juli 2003, <http://www.sv.uio.no/mutr/publikasjoner/rapp2003/rapport74/index.html>(16/11-06).

Eisenhardt, K. M. 1989: “*Building theories form case study research*”. The Academy of Management Review, 14, 532-550

Guldvik, Ingrid og van der Ros, Janneke (2006): “*Vil kvinner ha makt?*”. KS Idehefte 2006, <http://kilden.forskningsradet.no/c40623/artikkel/vis.html?tid=40624> (16/11-2006).

Halvorsen, Knut (1993), *Å forske på samfunnet. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Bedriftsøkonomens Forlag A/S

Heidar, Knut (1990): ”*Partidemokrati på prøve. Norske partieliter i demokratisk perspektiv*”. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Heidar, Knut og Esaiasson, Peter (2000): “*Beyond Westminster and Congress. The Nordic Experience*”. Columbus: Ohio State University Press

Heidar, Knut og Saglie, Jo (2002): “*Hva skjer med partiene?*”. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. 1. utgave, 1. opplag

Jacobsen, Dag I (2000): ” *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*”. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Jacobsen, Dag I (2005): ”*Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*”. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Jenssen, Anders T (1999): “*All that is solid melts into air: Party identification in Norway*”, side 153-179 i Narud, Hanne Marthe og Aalberg, Toril (red) (1999): ”*Challenges to representative democracy: parties, voters and public opinion*”. Bergen: Fagbokforlaget

Huseby, Beate M. (1999): "*Government economic performance and satisfaction with the way democracy works*", side 127-150 i Narud, Hanne Marthe og Aalberg, Toril (red) (1999): "*Challenges to representative democracy: parties, voters and public opinion*". Bergen: Fagbokforlaget

Kvale, Steinar (1998): "*Det kvalitative forskningsintervjuet*". Ad Notam Gyldendal

Labugt, Hilde Kirsti(2005): "*Politisk representasjon av etniske minoriteter i Göteborg og Oslo*". Masteroppgave UiO

Martinussen, Willy (1973), "*Fjernerdemokratiet*". Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

McDonald, Stuart Elaine og Rabinowitz, George (1993): "*Direction and Uncertainty in a Model of Issue Voting*". Journal of Theoretical Politics 5: 61-87

Melve, Jørgen (2002): "*Innverknad i lokale avgjerdsprosessar*". Bergen: IMER rapport 30/02

Melve, Jørgen (2003): "*Innvandrerorganisasjoner i Norge*" i Mikkelsen, Flemming(red)(2003): "*Indvandrering i Norden*". København: Nordisk Ministerråd

NOU 2003: 19(2003): "*Makt og demokrati*".

Rogstad, Jon (2002): "*Minoritetselitene og Majoritetsarenaer*", side 174-204 i Brochmann, Grete, Borchgrevink, Tordis og Rogstad, Jon (2002): "*Sand i maskineriet. Makt og demokrati i det flerkulturelle Norge*". Oslo: Gyldendal Akademiske

Ruud, Rober(1994): "*Politisk deltagelse blant Oslos pakistanske befolkning*". Masteroppgave UiO

Ryen, Anne (2002): "*Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*". Bergen: Fagbokforlaget

Saglie, Jo og Bjørklund, Tor(red)(2005): ”Lokalvalg og lokalt folkestyre”. Oslo: Gyldendal Akademiske

Statistisk årbok for Oslo 2005, <http://www.utviklings-og-kompetanseetaten.oslo.kommune.no/getfile.php/utviklings-%20og%20kompetanseetaten%20%28UKE%29/Internett%20%28UKE%29/Dokumenter/statistikk/statistikk/Statistisk%20aarbok%202005/Statistisk%20aarbok%202005%20kap%202%20%2836-72%29.pdf> (16/11-06).

St. meld nr 27 1996-97 (1996-1997): ”Om statens forhold til frivillige organisasjoner”.

St. meld nr. 49 (2003-2004): ”Mangfold gjennom inkludering og deltagelse”.

Tjelmeland, Hallvard(2003): ”Del 1 1940-1975”, side 11-136 i Kjeldstadli, Knut(red)(2003): ”Norsk innvandringshistorie. I globaliseringsstid 1940-2000”. Oslo: Pax Forlag

Togeby, Lise(2003): ”Fra fremmedarbejdere til etniske minoriteter”. Århus: Aarhus Universitetsforlag

Valen, Henry og Narud, Hanne M.(2004): ”Strategi og politikk. Ledernes vurdering av valgkampen”, side 59-84 i Aardal, Bernt, Krogstad, Anne og Narud, Hanne M.(red)(2004) ”i valgkampens hete”. Oslo: Universitetsforlaget

Verba, Sidney(1978): ”Participation and political equality: a seven-nation comparison”. Cambridge University Press

Østerud, Øyvind, Engelstad, Fredrik og Selle, Per (2004): ”Makt og demokrati: En sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen”. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Østerud, Øyvind, Kjell Goldmann, Mogens N. Pedersen(RED.)(1997): ”Statsvitenskapelig leksikon”. Oslo: Universitetsforlaget

Waldahl, Ragnar og Aardal Bernt (2004): ”*Velgernes eksponering for valgkampen i mediene*”, side 253-276 i Aardal, Bernt, Krogstad, Anne og Narud, Hanne M.(red)(2004)”*i valgkampens hete*”. Oslo: Universitetsforlaget

Aalandslid, Vebjørn (2006): ”*Valgdeltagelsen blant norske statsborgere med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn ved Stortingsvalget 2005*”. Statistisk Sentralbyrå: http://www.ssb.no/emner/00/01/10/rapp_200623/rapp_200623.pdf (16/11-06).

Aalandslid, Vebjørn og Tronstad, Kristian Rose (2005): ”*Norske kommunestyrer. Er ikke-innvandrere underrepresentert?*”, i Samfunnsspeilet nr 1, 2005. <http://www.ssb.no/ssp/utg/200501/main.html> (20/9-06).

Aardal, Bernt, Krogstad, Anne, Narud, Hanne Marthe og Waldahl, Ragnar (2004): ”*Strategisk kommunikasjon og politisk usikkerhet*”, side 13-32 i Aardal, Bernt, Krogstad, Anne og Narud, Hanne M.(red)(2004)”*i valgkampens hete*”. Oslo: Universitetsforlaget

Web adresser:

¹ <http://www.ssb.no/innvbef/> (20/9-06)

² <http://www.ssb.no/emner/02/03/innvfram/> (20/9-06)

³ <http://www.ssb.no/emner/00/00/10/innvandring/> (20/9-06)

⁴ <http://nrk.no/nyheter/innenriks/2833669.html> (13/10-06)

⁵ <http://www.dagsavisen.no/debatt/article1805716.ece> (25/9-06)

⁶ <http://odin.dep.no/aid/norsk/tema/integrering/integrering/bn.html> (1/10-06)

⁷ www.ssb.no (12/9-06)

⁸ <http://www.utviklings-og-kompetansectaten.oslo.kommune.no/> (10/9-06)

Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide innvandrere

- Navn
- Hva driver din organisasjon med? Formål?
- Organisasjonsmessige tilknytningstid
- Hva slags verv i organisasjonen? Tidligere?
- Erfaring fra politikken?
- Organisasjons organisering, lokallag osv?

”Innvandrere deltar sjeldnere i valg enn etniske nordmenn”. Hva er dine tanker om dette?

- Hvorfor er det slik?
- Skyldes det innvandrerne?
- Politikerne?
- Den politikken som føres?

Hvorfor tror du innvandrere deltar sjeldnere enn etniske nordmenn ved valg?

- Varierer den med alder, botid osv?
- Hvilke grupper delta mye/lite?
- Innvandrere og henvendelser?
- Innvandrere og stand?
- Politikk?

Hvorfor det er så store forskjeller mellom bydelene Stovner og Gamle Oslo?

Hvordan kan deltagelsen bedres i din bydel og mer generelt(Konkret)?

Vet du om konkrete tiltak?

Har du forslag til konkrete tiltak?

Ser du noen tegn til forbedring?

Rekruttering, merket noen etterspørsel? Hvordan tror du innvandrere blir medlem av politiske partier?

- Kontakt mellom politiske partier og innvandrerforeninger?
- Hva gjør politikerne? Hva kan de gjøre?
- Endre politikken?

Intervjuguide lokalpolitikere

- Navn
- Politiske/organisasjonsmessige tilknytningstid
- Hva slags verv i partiet? Tidligere?
- Fartstid i politikken, bydelspolitikken
- Antall innvandrere i ditt lokallag

”Innvandrere deltar sjeldnere i valg enn etniske nordmenn”. Hva er dine tanker om dette?

- Innvandrere i lokallaget. Har de noen spesielle oppgaver i forhold til innvandrere?

Hvorfor tror du innvandrere deltar sjeldnere enn etniske nordmenn ved valg?

- Varierer den med alder, botid osv?
- Hvilke grupper delta mye/lite?

Hvorfor er ”din” bydels situasjon slik den er?

Hvorfor det er så store forskjeller mellom bydelene Stovner og Gamle Oslo?

- Har dere en dialog med andre bydeler?
- Samarbeid med andre lokallag?

Hvordan kan deltagelsen bedres i din bydel og mer generelt(Konkret)? Vet du om konkrete tiltak? Har det blitt en forbedring i løpet av den perioden du har vært politisk aktiv?

- Rekruttering, generelt og i forhold til innvandrere
- Erfaringer med henvendelser?
- Erfaring med stand?
- Kontakt med innvandrerforeninger?

Vedlegg 2: Informantene

Bydel Gamle Oslo:

Randi Røvik - SV

Tore Vigerrust - H

Ingelin Pedersen - SV

Bydel Stovner:

Tore Lutt - SV

Magne Gjeldseth - FRP

Norvald Mo - AP

Innvandrerorganisasjoner:

Said Farah – Somalisk Veldferdsforening

Ghulam Sarwar – Pakistansk Arbeiderforening i Norge

Kasinathan Nimalamath – Tamilsk Ressurs og Veiledningscenter